

KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN PERHEHOIDON TOIMINTAOHJE VUODELLE 2022

Hyväksytty tukiryhmän kokouksessa 20.10.2021

*Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten
perhehoitoyksikkö*

Kaarina – Kemiönsaari – Koski tl – Laitila – Lieto – Loimaa – Marttila – Masku –
Mynämäki – Naantali – Nousiainen – Paimio – Parainen – Pyhäranta –
Pöytyä – Raisio – Rusko – Salo – Sauvo – Somero
Turku – Uusikaupunki – Vehmaa

Sisällys

Johdanto	4
1. Avainkäsitteet	4
2. Kehitysvammaisten perhehoito	5
2.1 Säädestausta.....	5
2.2 Tarkoitus ja tavoite	6
2.3 Kenelle perhehoitoa	6
2.4 Perhehoidon prosessi	7
2.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero.....	8
2.6 Perhehoito poikkeustilanteessa	8
3. Perhehoidon muodot	8
3.1 Kotona toteutettava perhehoito	8
3.2 Osavuorokautinen perhehoito	9
3.3 Lyhytaikainen perhehoito.....	9
3.4 Pitkäaikainen perhehoito	9
4. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen	9
4.1 Ennakkovalmennus ja perhehoitajan valmiudet	9
4.2 Perhehoitaja	11
4.3 Perhekoti	11
4.4 Perhekodissa hoidettavien määrä	12
5. Toimeksiantosopimus.....	12
5.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö.....	13
5.2 Toimeksiantosopimuksen ja perhehoidon päättyminen.....	14
6. Perhehoitajan palkkiot ja korvaukset	15
6.1 Hoitopalkkio.....	15
6.1.1 Sijaisen hoitopalkkio	16
6.1.2 Vakituisen sijaisen runkosopimus	17
6.1.3 Asiointivapaa ja siitä maksettava korvaus.....	17
6.2 Kulukorvaus	17
6.3 Matkakorvaukset	19
6.4 Käynnistämiskorvaus	19
6.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta	20
6.5.1 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta.....	20
6.5.2 Maksut perhehoitajan sairastuessa.....	21
6.5.3 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä.....	22

6.6 Maksut perhehoidon päättyessä.....	22
6.6.1 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen	22
6.6.2 Toimeksiantosopimuksen purkaminen	23
6.6.3 Perhehoidettavan kuolema	23
7. Perhehoitajan asema	23
7.1 Eläketurva	23
7.2 Perhehoitajan vakuutukset	23
7.3 Perhehoitajan sairastuminen	24
7.4 Työttömyysturva.....	24
8. Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet	25
8.1 Tietojensaantioikeus.....	25
8.2 Ilmoittamisvelvollisuus	25
8.3 Vaitiolo velvollisuus.....	25
8.4 Yhteistyö	25
9. Kunnan oikeudet ja velvollisuudet	26
10. Perhehoitoyksikön tehtävät	26
11. Perhehoitajan tuki	27
11.1 Oikeus vapaaseen.....	27
11.2 Valmennus, täydennyskoulutus ja työnohjaus.....	28
11.3 Vastuutyöntekijä.....	29
11.4 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset	29
11.5 Vertaistoiminta	29
11.6 Mentorointi	30
12. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat	30
12.1 Hoito- ja palvelusuunnitelma	30
12.2 Perhehoidon asiakasmaksu	30
12.3 Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat	31
12.4 Perhehoidossa olevien henkilön lääkehoito.....	32
12.5 Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tukeen ja palveluihin.....	33
12.6 Perhehoidossa olevalle henkilölle maksettavat etuudet	35
12.7 Perhehoidossa olevan henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet	36
13. Valvonta.....	37

Johdanto

Varsinais-Suomen kunnat perustivat Varsinais-Suomen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoitoyksikön (jatkossa Perhehoitoyksikkö) vuonna 2012 vastaamaan maakunnallisesti perhehoitoon liittyvistä palveluista. Näitä palveluja on ensinnäkin perhehoidosta tiedottaminen maakunnan alueella kuntien asukkaille ja viranomaisille sekä päättäjille. Lisäksi yksikkö vastaa perhehoitajien rekrytoinnista, valmentamisesta sekä täydennyskoulutuksesta ja muusta tuesta sekä perhepankin ylläpitämisestä. Kuntien kanssa tehdään yhteistyötä-perhehoitosijoituksen eri vaiheissa ja perhehoidon valvonnassa. Yksikkö vastaa myös perhehoidon kehittamisestä ja tekee yhteistyötä muiden maakuntien perhehoidon toimijoiden ja Perhehoitoliiton kanssa.

Perhehoitoyksikössä toimii kaksi perhehoidon koordinaattoria ja yksikön esimiehenä on isäntäkunnan, Kaarinan kaupungin, ikäihmisten palvelujohtaja. Toinen koordinaattoreista on ikäihmisten ja toinen kehitysvammaisten palvelujen asiantuntija. Koordinaattorit vastaavat yhdessä Perhehoitoyksikön toiminnasta. Yksikön toimipiste sijaitsee Kaarinassa.

Perhehoitoyksikön www-sivut löytyvät osoitteesta: www.kaarina.fi/perhehoitoyksikko.

Perhehoitoyksikön sopimuskunnat ovat nimenneet jokaiseen kuntaan kuntavastaavan kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitoon. Kuntavastaava valmistelee perhehoitosijoituksen ja tekee toimeksiantosopimuksen. Lisäksi kuntavastaava seuraa ja arvioi sekä ohjaa ja valvoo perhehoitoa yhdessä Perhehoitoyksikön kanssa. Kaikissa vaiheissa kuntavastaavan on mahdollista saada tukea Perhehoitoyksiköstä.

Perhehoitoyksikön toimintaa ohjaa tukiryhmä. Tukiryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja päättää mm. toimintaohjeeseen tehtävistä muutoksista ja Perhehoitoyksikön yksikön toimintasuunnitelmasta. Tukiryhmän tehtävänä on toiminnan seuranta, ohjaus ja kehittäminen yhteistyössä Perhehoitoyksikön työntekijöiden kanssa. Tukiryhmä koostuu sekä ikäihmisten että kehitysvammaisten perhehoidon kuntavastaavista alueittain.

1. Avainkäsitteet

Perhehoidon toimintaympäristönä on perhekodin sijaintikunta, ja sijoittava kunta. Perhehoidon organisaatio koostuu perhehoitajista, perhehoidon koordinaattoreista, kuntavastaavista ja tukiryhmästä. Toimeksiantosuhteista perhehoitoa toteutetaan eri muodoissa hoidettavan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14§:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

Perhehoitaja on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakovalmennuksen.

Perhekoti on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata hoidettavan tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

Pitkäaikainen perhehoito on inhimillinen tapa järjestää henkilön asuminen, kun asuminen hoidettavan kodissa ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevalle henkilölle perhehoito on myönnetty toistaiseksi ja hän muuttaa perhekotiin asumaan. Perhekodissa asuva henkilö tilastoidaan kotona asuvaksi, ja hän on oikeutettu samoihin avohuollon palveluihin kuin omassa kodissa asuva henkilö.

Lyhytaikainen perhehoito voi tarkoittaa joko säännönmukaisia vuorohoitajaksoja tai yksittäistä, määräaikaista hoitajaksoa esim. toipilasaikana sairaalahoidon jälkeen ennen kotiutumista omaan kotiin. Lyhytaikainen perhehoito sopii myös omaishoitajan vapaapäivien sijaishoidoksi.

Osavuorokautinen perhehoito on joko päivä- tai yöhoitoa, joka on kestoltaan korkeintaan kuusi tuntia/vrk. Osavuorokautinen perhehoito voi olla kertaluonteista tai säännöllisesti toistuvaa ja myös se vastaa omaishoitajan tarpeisiin tai tukee ikäihmisen kotona asumista esim. päivätoiminnan sijaan.

Perhehoito hoidettavan kotona määritellään kestoensa perusteella joko pitkäaikaiseksi, lyhytaikaiseksi tai osavuorokautiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää esim. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi silloin, kun hoidettavan ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä sijaishoidon ajaksi omasta kodistaan.

Perhehoidon asiakasmaksu on kunnan/ kuntayhtymän muihin palveluihin verrattavissa oleva osavuorokautisen (esim. päivätoiminta), lyhytaikaisen tai pitkäaikaisen hoidon maksu.

Perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje siitä, miten maakunnan alueella toteutetaan ikäihmisten toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohjeen tavoitteena on turvata maakunnan alueelle yhtenäinen perhehoidon toteuttamistapa, lisätä ja kehittää perhehoitoa sekä määritellä yhtenäiset perhehoitopalkkiot ja perhehoitajan tukimuodot. Kunnat hyväksyvät toimintaohjeen kunnan hallintosäännön mukaisessa toimielimessä.

Toimeksiantosopimus on perhehoitajan ja sijoittavan kunnan /kuntayhtymän välinen sopimus, jossa tulee sopia perhehoidon palkkiosta, kulukorvauksesta, käynnistämiskorvauksesta, hoidettavan käyttövaroista, hoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, ennakkovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä kunnan ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä.

Sijoittava kunta on perhehoitoon tulevan henkilön senhetkinen kotikunta. Sijoittavan kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

Perhekodin sijaintikunta on se kunta, jonka alueella perhekoti sijaitsee. Sijaintikunnan tehtävänä on järjestää ne tukitoimet ja palvelut, joita perhehoitoon sijoitettu henkilö tarvitsee.

2. Kehitysvammaisten perhehoito

Perhehoito on yksi vaihtoehto kehitysvammaisten henkilöiden palvelutarjonnasta. Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoito mahdollistaa inhimillisen, kotoisan ja turvallisen arjen, hoivan ja huolenpidon. Sen perustana ovat yhteisöllisyys ja perheen arkeen osallistuminen perhehoidettavan tarpeet huomioiden.

2.1 Säädestausta

Varsinais-Suomen kunnat noudattavat kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidon järjestämisessä mm. seuraavia lakeja ja asetuksia:

- Perhehoitolaki (263/2015)

- Laki (517/1977) ja asetus (988/1977) kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki (380/1987) ja asetus (759/1987) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Sosiaalihuoltolaki (1301/ 2014)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus avohoidon ja laitoshoidon määrittelyn perusteista (1806/2009)
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtaturma- ja ammattitautilaki 459/2015
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Pelastuslaki (379/2011)

2.2 Tarkoitus ja tavoite

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona (Perhehoitolaki 263/2015, § 2). Perhehoidon tavoitteena on antaa hoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen ja perhehoidossa olevan henkilön tarpeiden mukaiseen hoitoon ja läheisiin ihmisiin sekä perusturvallisuuden ja sosiaalisten suhteiden edistämiseen (Perhehoitolaki 263/2015, § 1.).

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa lasten ja nuorten perhehoidon tavoitteena on tukea kehitystä ja hyvinvointia sekä vanhempien jaksamista. Aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidossa on tärkeää yhteisöllisen asumisen järjestäminen sekä osallisuuden ja toimintakyvyn tukeminen ja ylläpitäminen.

Varsinais-Suomen perhehoitoyksikön sopimuskunnat ovat asettaneet Perhehoitoyksikön tehtäväksi kehittää ja toteuttaa kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitoa Varsinais-Suomen alueella. Perhehoidon toiminnan tavoitteita Varsinais-Suomessa:

- Kehitysvammaisella henkilöllä on tasavertainen mahdollisuus päästä perhehoitoon.
- Perhehoitajia rekrytoidaan ja ennakkovalmennetaan sijoitustarpeeseen nähden riittävästi.
- Perhehoidon eri muodot ovat tarjolla ja käytössä: osavuorokautista, lyhytaikaista ja pitkäaikaista perhehoitoa sekä perhehoitoa hoidettavan kotona.
- Perhehoidon laatu turvataan maakunnallisesti yhteistyönä toteutettavalla rekrytoinnilla, ennakkovalmennuksella ja perhehoitajille tarjottavalla tuella.

2.3 Kenelle perhehoitoa

Perhehoitoon sijoittamisen lähtökohtana ovat perhehoitoon sijoitettavan elämäntilanne, aikaisemmat elämäkokemukset sekä tuen, ohjauksen, hoivan ja huolenpidon tarve.

Lopullisessa päätöksessä arvioidaan perhehoitajan valmiuksia hoivata ja tukea perhehoidossa olevaa henkilöä. Lisäksi tulee huomioida, että kaikki perhekodit ovat yksityiskoteja, joten ne ovat tiloiltaan ja varustelultaan erilaisia ja soveltuvat tämän vuoksi hyvin joillekin asiakkaille, mutteivat välttämättä kaikille.

Kehitysvammaisen henkilö soveltuu perhehoitoon, kun

- hän tarvitsee säännöllisesti ohjausta päivittäisissä toiminnoissa, kuten ruokailussa tai tarkoituksenmukaisessa pukeutumisessa
- hän tarvitsee päivittäin auttamista päivittäisissä toimissa, kuten syömisessä, pukemisessa tai peseytymisessä
- hän tarvitsee valvontaa säännöllisesti
- hänellä on kehitysvammaan liittyvä hoidon tarvetta lisäävä liitännäissairaus, esim. epilepsia
- perhehoito on hänen tilanteensa huomioon ottaen hänelle kasvatuksellisesti ja henkisesti mielekäs vaihtoehto
- perhehoito on muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa riittävää kehitysvammaisen henkilön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta
- häntä hoitava omainen on vapaalla omaishoitajuudesta tai estynyt hoitamasta kehitysvammaista henkilöä

Kehitysvammaisen henkilö ei sovellu perhehoitoon, kun hän

- käyttäytyy aggressiivisesti perhehoitajaa tai muita perhekodissa asuvia henkilöitä kohtaan
- tarvitsee jatkuvaa sairaalatasoista hoitoa
- valvoo öisin ja häiritsee muita
- tarvitsee ympärivuorokautista jatkuvaa valvontaa
- tarvitsee jatkuvasti apua öiseen aikaan (huomioitava mahdollisuus käyttää henkilökohtaista avustajaa yön aikana)
- tarvitsee siirtymiseen tai liikkumiseen sellaisia apuvälineitä, joiden käyttäminen ei ole mahdollista perhekodissa
- tarvitsee jatkuvasti päivittäisissä toimissa kahden henkilön apua

2.4 Perhehoidon prosessi

Perhehoidon prosessi koostuu neljästä päävaiheesta: ennakkovalmennus, perhehoitosijoitus, perhehoidon toteutuminen sekä perhehoidon päättäminen. Ennakkovalmennusta käsitellään luvussa 4.1 ja perhehoidon päättymistä kuvataan luvussa 5.2. Perhehoidon ollessa käynnissä, kunta vastaa perhehoidettavan palveluiden toteutumisesta, perhehoitaja hyvästä hoidosta ja perhehoitoyksikkö perhehoitajan tuesta ja yhteistyöstä kunnan kanssa. Perhehoidon toteutumista kuvataan tässä toimintaohjeessa.

Perhehoitosijoitus

Tärkeää on, että sijoitusprosessi tehdään huolellisesti ja perhehoitoa tarvitseva henkilö sijoitetaan juuri hänelle sopivaan perheeseen. Kunnan työntekijä arvioi kehitysvammaisen henkilön perhehoidon tarvetta. Sijoitettavan henkilön lisäksi tiedustellaan läheisten mielipidettä. Kuntavastaava ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikköön ja lähettää perhehoidon koordinaattorille hakemuslomakkeen, jossa kuvataan kehitysvammaisen henkilön tarpeita.

Perhehoidon koordinaattori arvioi perhehoitajien valmiuksia vastata kyseisen kehitysvammaisen henkilön tarpeisiin ja ottaa yhteyttä sopivaksi arvioimaansa perheeseen. Perhehoitaja arvioi saamiensa tietojen perusteella omia valmiuksiaan pitää huolta ko. kehitysvammaisesta henkilöstä, ja ilmoittaa perhehoidon koordinaattorille päätöksestään. Jos päätös on myönteinen, perhehoidon koordinaattori ilmoittaa siitä kuntavastaavalle.

Kuntavastaava ilmoittaa perheen löytymisestä ikäihmiselle tai kehitysvammaiselle henkilölle tai heidän omaisilleen. Perhehoidon koordinaattori, kuntavastaava, perhehoitaja ja kehitysvammaisen henkilö sekä hänen läheisensä sopivat tutustumistapaaminen perhekotiin tai perhehoitoa hakevan henkilön kotiin. Mikäli sekä perhehoitoon hakeutuva ja hänen omaisensa, että perhehoitaja ovat halukkaita aloittamaan

perhehoidon, voidaan tutustumiskäynnin yhteydessä sopia ensimmäisen lyhytaikaisjakson ajankohdasta tai pitkäaikaisen perhehoidon muuttopäivästä.

Kuntavastaava varmistaa kehitysvammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen saamisen perhehoitajan asuinpaikkakunnalta ja selvittää mahdollisuuden esimerkiksi työtoiminnan aloittamiseen tai jatkamiseen perhekodin lähiseudulla. Kuntavastaava vastaa tarvittavien maksusitoumusten tekemisestä sijaintikunnan sosiaali- ja terveystalouksien ja tiedottaa näistä myös perhehoitajalle.

Kunta tekee sijoituspäätöksen ja laatii hoito- ja palvelusuunnitelma tai päivittää kehitysvammaisen henkilön palvelusuunnitelman tai EHO:n. Kuntavastaava ja perhehoitaja allekirjoittavat toimeksiantosopimuksen. Toimeksiantosopimuslomakkeen ja neuvontaa sen täyttämiseen saa Perhehoitoyksiköstä. Kehitysvammaisen henkilö muuttaa perhehoitoperheeseen tai lyhytaikainen perhehoito voi alkaa. Lyhytaikaisen perhehoidon jaksot perhehoitaja ja perhehoidossa olevan henkilön omaiset sopivat keskenään.

2.5 Omaishoidon ja perhehoidon välinen ero

Omaishoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa tai henkilön omassa kodissa ennakkovalmennuksen suorittaneen perhehoitajan toimesta. Perhehoidossa olevalta henkilöltä peritään asiakasmaksu. Mikäli hoidon alkaessa henkilön hoitajana toimii samassa taloudessa asuva oma lapsi, vanhempi, isovanhempi, sisarus, avo- tai aviopuoliso, hoito on pääsääntöisesti omaishoitoa. Perustellusta syystä voidaan sijoittavan kunnan kanssa kuitenkin neuvotella hoidon määrittämisestä perhehoidoksi, mikäli hoidettavalle on myönnetty perhehoitoa ja hoitava omainen toimii perhehoitajana.

2.6 Perhehoito poikkeustilanteessa

Mikäli yhteiskunnassa vallitsee poikkeustila kuten pandemia, joka aiheuttaa muutoksia julkisissa palveluissa, perhehoitoa mukautetaan vallitsevaan tilanteeseen. Perhehoitoyksikkö seuraa tarkasti yleistä tilannetta ja valtakunnallisia ohjeistuksia, ja tiedottaa sekä perhehoitajia että kuntia mahdollisista perhehoitoa koskevista muutoksista. Mikäli tilanne vaatii toimenpiteitä, esimerkiksi asiakkaat pitää sijoittaa muualle, vastuu tämän järjestämisestä on sijoittaneella kunnalla. Sijaintikunnalla on vastuu valvoa, että perhekodin toiminnalle on myös poikkeustilanteessa olemassa riittävät edellytykset.

3. Perhehoidon muodot

Perhehoito voi olla joko pitkäaikaista, lyhytaikaista tai osavuorokautista perustuen perhehoidettavan yksilölliseen tarpeeseen, jotka on kuvattu hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Perhehoito voi toteutua perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

3.1 Kotona toteutettava perhehoito

Perhehoitoa voidaan toteuttaa kehitysvammaisen henkilön kotona. Perhehoitoa voidaan tarjota kotiin esimerkiksi silloin, kun perhehoitoa hakevalla henkilöllä on käytössä hankalasti siirrettäviä apuvälineitä tai on tarvetta totutella uuteen hoitajaan väliaikaisesti omassa kodissa ennen perhekodissa tapahtuvaa hoitoa. Kotona annettava perhehoito on aina lyhytaikaista perhehoitoa, ja toimintaohjeessa sitä koskevat

lyhytaikaisen perhehoidon ohjeet lukuun ottamatta palkkioiden määräytymistä. Perhehoitaja hoitaa vain sitä henkilöä, jolle perhehoito on myönnetty.

3.2 Osavuorokautinen perhehoito

Kehitysvammaisen henkilöiden osavuorokautinen perhehoito on Varsinais-Suomen kunnissa määritelty siten, että se kestää Varsinais-Suomen kunnissa enintään 6 h/vrk. Osavuorokautista perhehoitoa ei ole määritelty missään laissa.

3.3 Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen perhehoito on kestoltaan enintään 21 vuorokautta kuukaudessa. Lyhytaikaisen perhehoidon avulla voidaan tarjota turvallista ja toiminnallista arkea henkilöille, jotka hyötyvät perhehoitajan jatkuvasta läsnäolosta ja kodista toimintaympäristönä. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoitteena on tukea kehitysvammaisen henkilön kotona asumista. Tällä toiminnalla tuetaan perheiden jaksamista ja vähennetään ympärivuorokautisen hoidon tarvetta. Lyhytaikainen perhehoito voi olla ennakoon tiedettyä tai äkilliseen tarpeeseen perustuvaa.

3.4 Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikainen perhehoito on yksilöllinen tapa järjestää kehitysvammaisen henkilön asuminen, kun kotona asuminen ei ole mahdollista tai hänen kannaltaan tarkoituksenmukaista. Perhehoito sijoittuu hoitomuotona kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välimaastoon tarjoten turvallisen hoidon ja hoivan perhehoitajan kodissa.

Pitkäaikainen perhehoito on ensisijainen vaihtoehto kehitysvammaisille lapsille ja nuorille, jotka eivät voi elää omassa kodissaan. Aikuisikäisten kehitysvammaisten henkilöiden jatkuva perhehoito voi olla joko itsenäiseen / tuettuun asumiseen valmentavaa tai pysyvä asumisen ja elämisen järjestely.

4. Perhehoitajan ja perhekodin hyväksyminen

Perhehoitajan kelpoisuus, perhekodin olosuhteet ja perhekodissa hoidettavien määrä on määritelty perhehoitolaissa pykälissä viidestä yhdeksään.

4.1 Ennakovalmennus ja perhehoitajan valmiudet

Perhehoitajuudesta kiinnostunut perhe voi ottaa yhteyttä kuntaan, jolloin kunnat ohjaavat kiinnostuneita ottamaan yhteyttä Perhehoitoyksikköön. Perhehoitoyksikköön voi ottaa suoraan yhteyttä lähettämällä www-sivuilta löytyvän hakulomakkeen, soittamalla tai lähettämällä sähköpostia perhehoidon koordinaattorille. Perhehoitoyksiköstä saa neuvontaa ja tietoa perhehoidosta. Lisäksi hakijoille kerrotaan prosessin jatkumisesta ja seuraavien ennakovalmennusryhmien alkamisesta.

Hakijoiden kanssa sovitaan tutustumistapaaminen, jonka aikana tehdään alkuhaastattelu sekä annetaan lisämateriaalia perhehoidosta ja valmennuksesta perheelle. Perhehoidon koordinaattori arvioivat perheen soveltuvuutta ennakovalmennukseen ja perhehoitoon. Valmennukseen osallistuja toimittaa tai perhehoidon koordinaattori pyytää kotikunnasta lausunnon mahdollisista esteistä perhehoitajaksi ryhtymiselle.

Laki velvoittaa selvittämään lasten kanssa työskentelevien rikostaustan (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002). Perhehoitajat ovat yksi ammattiryhmä, jota tämä laki koskee. Perhehoitoyksikkö pyytää rikosrekisterilain mukaisen rikosrekisterin nähtäväksi ennakovalmennuksen

aikana. Rikosrekisteri ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi eikä siinä saa olla merkintöjä esim. lapsiin kohdistuvista tai pahoinpitelyrikoksista. Ote palautetaan sen esittäneelle perhehoitajalle välittömästi, eikä siitä saa ottaa kopiota. Jos otteen esittämisestä on perhehoitosijoituksen tapahtuessa kulunut yli kuusi kuukautta, pyydetään perhehoitajaa esittämään uusi ote. Perhehoitaja vastaa otteen kustannuksista itse.

Hakijat osallistuvat ryhmämuotoiseen ennakkovalmennukseen, jonka aikana osallistujat ja kouluttajat arvioivat perheen valmiuksia toimia perhehoitajina. Mikäli perheen ajatuksena on toimia päätoimisena perhehoitoperheenä, suositellaan molempien puolisoiden osallistuvan ennakkovalmennukseen. Mikäli perheellä on halu ja valmiudet toimia perhehoitoperheenä, he allekirjoittavat suostumuksensa Perhehoitoyksikön perhepankkiin ja ovat tämän jälkeen kuntien käytössä perhepankin kautta.

Lakisääteinen ennakkovalmennus on suoritettava ennen perhehoitajaksi ryhtymistä ja toimeksiantosopimuksen tekemistä. Valmennuksen keskeinen tehtävä on selvittää perhehoitajuudesta kiinnostuneen henkilön/perheen soveltuvuus tehtävään. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. (Perhehoitolaki 263/2015, § 6.) Erityinen syy voi olla mm. se, että perhehoitaja kuuluu perhehoitoon sijoitettavan lähiverkostoon ja sijoitus on tehty kiireellisesti.

Perhehoitajaksi ryhtyminen on elämänmuutos. Tämän vuoksi perheillä, jotka harkitsevat perhehoitajuutta tulee olla mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa perhehoitajan tehtävästä. Näin he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen perhehoitajaksi ryhtymisestä. Ennakkovalmennuksen tavoitteena on lisäksi taata kehitysvammaisen henkilön perhehoidon laatu ja sijoitusten kestävyys. Kun perhehoitajaksi ryhtyvällä on riittävästi tietoja ja taitoja vastata perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä muiden ihmisten kanssa, voidaan perhehoidossa olevalle taata hyvä hoito ja huolenpito. Jokaisella kehitysvammaisella henkilöllä on myös oikeus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen.

Ennakkovalmennus on prosessi, joka alkaa perhehoitajuudesta kiinnostuneen tapaamisesta ja päättyy yhteiseen arviointikeskusteluun. Valmennukseen osallistuva ja kouluttajat arvioivat valmiuksia koko valmennuksen ajan.

Jos Varsinais-Suomen ulkopuolella ennakkovalmennuksen käynyt perhe muuttaa Varsinais-Suomen alueelle, ei ennakkovalmennusta tarvitse käydä uudelleen. Perhehoidon koordinaattori tapaa perheen heidän kodissaan ja tutustuu yhteisen arvioinnin loppuraporttiin sekä keskustelee perheen senhetkisestä tilanteesta ja perhehoidon käynnistämiseen liittyvistä ajatuksista ja kysymyksistä.

Kehitysvammaisen henkilön perhehoidon ennakkovalmennuksen sisältö:

Keva-perhehoidon ennakkovalmennus tarjoaa tietoa kehitysvammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten, nuorten ja aikuisten perhehoidosta sekä välittää kokemuksia perhehoitajana toimimisesta. Perhehoito sisältää sekä käytännöllisiä että arvoihin ja etiikkaan liittyviä kysymyksiä, joita on tärkeää pohtia ennen perhehoitajaksi ryhtymistä.

Keva-perhehoidon ennakkovalmennus on prosessi, joka kestää n. kolme kuukautta ja sisältää seitsemän ryhmätapaamista kotitehtävineen sekä kaksi yksilötapaamista. Yksilötapaamiset järjestetään ennakkovalmennukseen osallistuvien kotona, mikäli perhehoito on tarkoitus käynnistää perhehoitajan kodissa. Ennakkovalmennus perustuu perhehoitajan tehtäviin ja niissä tarvittaviin valmiuksiin, jotka valmennuksen jälkeen arvioidaan ja kirjataan. Prosessin aikana opitaan tunnistamaan omia kykyjä, halukkuutta ja omaa elämäntilannetta perhehoitajan tehtävään ryhtymisen näkökulmasta.

Onnistunut perhehoitosijoitus edellyttää perhehoitajalta monia tietoja, taitoja ja ominaisuuksia, joita kutsutaan valmiuksiksi.

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitajalla tulee olla valmius:

- tukea hyvän elämän toteutumista
- tukea kehitystä ja toimintakykyä voimavaralähtöisesti
- tukea perhesuhteita ja yhteydenpitoa muihin läheisiin
- tehdä yhteistyötä
- sitoutua perhehoitajan tehtävään

4.2 Perhehoitaja

Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka kunnan kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa Perhehoitolain 2-3 §:ssä määriteltyä perhehoitoa omassa kodissaan tai hoidettavan kotona. Toimeksiantosuhteiseksi perhehoitajaksi kunta voi hyväksyä henkilön, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa.

Perhehoidon onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että perhehoitaja on saanut tehtävänsä ennakkovalmennuksen ja tunnistanut valmiutensa toimia perhehoitajana. Perhehoitaja on määritellyt valmiuksiensa pohjalta kykynsä ja resurssinsa suhteessa kehitysvammaisten henkilöiden tarpeisiin sekä perhehoidossa olevien henkilöiden läheisten ja viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Perhehoitaja vastaa kehitysvammaisen henkilön arjesta, mm. hoito ja huolenpito, yksilöllisten tarpeiden huomiointi, läheissuhteiden tukeminen ja yhteistyö kunnan kanssa.

Kuka voi ryhtyä perhehoitajaksi?

- 1) Perhehoitaja on vastuullinen aikuinen, joka sitoutuu tehtävänsä.
- 2) Henkilö on saanut ennakkovalmennuksen ja hänellä on hyväksyvä arvio tehtävän edellyttämistä valmiuksista.
- 3) Perhehoitajan terveydentila mahdollistaa tehtävässä toimimisen. Perhehoitoyksikkö voi tarvittaessa pyytää perhehoitajaa toimittamaan lääkärintodistuksen terveydentilastaan
- 4) Perhehoitajalta vaadittavassa rikosrekisteriotteessa ei ole estäviä merkintöjä. Perhehoitoyksikkö pyytää rikosrekisteriotteen nähtäväkseen ennakkovalmennuksen aikana.
- 5) Perheenjäsenten ihmissuhteet ovat kunnossa. Perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla henkilöllä on perheessä tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa.
- 6) Perheen taloustilanne mahdollistaa perhehoidon käynnistämisen.
- 7) Perhehoitaja on yhteistyökykyinen. Yhteistyötahoja ovat kehitysvammaisen henkilön omaiset ja läheiset sekä kuntien työntekijät ja perhehoidon koordinaattorit.

Mikäli perhehoitaja toimii vain kehitysvammaisen henkilön kotona eikä ota asiakkaita omaan kotiinsa edellä olevien kohtien 5 ja 6 ei tarvitse toteuttaa.

4.3 Perhekoti

Perhehoitolain (263/2015, § 5) mukaan perhekodin tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan sekä terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan annettavalle hoidolle sopiva. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota perhekodin ihmissuhteisiin sekä perhehoitoon tulevan henkilön mahdollisuutta saada tasavertainen asema muihin perhekodin asiakkaisiin nähden. Perhekodin soveltuvuus arvioidaan ennen perhekodin käynnistämistä.

Millainen perhekodin tulee olla?

- Perhekoti on turvallinen. Perhekodin pitää olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
- Perhekodin fyysistä turvallisuutta koskeissa asioissa toimitaan Varsinais-Suomen Pelastuslaitoksen kulloinkin voimassa olevan ohjeen mukaisesti.
- Perhekodin tulee olla rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva.
- Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa mahdollisuus yksityisyyteen. Mikäli perhehoitoon tuleva haluaa oman huoneen, hänen toivettaan on kuultava. Pääsääntöisesti hänellä tulee olla oma huone. Perhehoitoon tulevalla henkilöllä on halutessaan mahdollisuus kalustaa ja sisustaa huonettaan. Lisäksi hänellä on mahdollisuus käyttää kaikkia kodin yhteisiä tiloja.
- Perhehoidossa olevalla henkilöllä on perhekodissa tasa-arvoinen asema muiden perhekodin jäsenten kanssa.

4.4 Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa samanaikaisesti hoidossa olevien kehitysvammaisten henkilöiden lukumäärään vaikuttavat useat asiat:

- perhekodin tilojen koko
- perhekodissa asuvien perhehoitajien määrä ja koulutus
- perheeseen kuuluvien biologisten alle kouluikäisten lasten tai muiden erityistä hoitoa tai huolenpitoa tarvitsevien henkilöiden lukumäärä.

Perhekodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina (Perhehoitolaki 263/2015, § 7).

Perhekodissa voidaan hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa kaksi perhekodissa asuvaa perhehoitajaa, jotka ovat käyneet ennakovalmennuksen. Heistä toisella tulee olla tehtävään soveltuva koulutus ja riittävä kokemus hoito- tai kasvatustehtävistä. (Perhehoitolaki 263/2015, § 7.)

Eryteisistä syistä voidaan samanaikaisesti hoidettavien henkilöiden enimmäismäärästä poiketa. Erityisenä syynä pidetään tilannetta, jossa kyse on hoidon antamisesta perhehoitoon tuleville sisaruksille tai muille saman perheen jäsenille (esim. avo- tai aviopari). Enimmäismäärästä voidaan poiketa myös, jos hoidossa on samanaikaisesti vain täysi-ikäisiä henkilöitä ja heidän toimintakykynsä ja keskinäinen kanssakäymisensä mahdollistavat ylityksen. Hoidettavien määrä on kuitenkin suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen. (Perhehoitolaki 263/2015, § 9.)

5. Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimus on virallinen kahden osapuolen välinen asiakirja, jossa perhehoitaja ja sijoittava kunta sopivat perhehoitoon liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimus sitoo molempia osapuolia, eikä sitä voi kumpikaan taho yksipuolisesti muuttaa. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1. luvun 1. §:ssä tarkoitettussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, eikä sosiaalipalveluita tuottava yrittäjä.

5.1 Toimeksiantosopimuksen sisältö

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon tulevan henkilön osalta erikseen ja se tehdään aina ennen perhehoidon käynnistymistä. Sopimuslomakkeena käytetään Perhehoitoyksikön toimeksiantosopimuslomakkeita. Toimeksiantosopimuksessa noudatetaan Varsinais-Suomen perhehoidon toimintaohjeessa määritellyjä käytäntöjä.

Sopimuksen yksityiskohdista neuvotellaan ennen sen allekirjoittamista. Sopimuksen allekirjoittavat perhehoitaja ja kunnan vastuullinen viranhaltija kunnan hallinto- tai johtosäännön mukaan. Kun perhehoidossa olevan henkilön tilanne tai hoitoisuus muuttuu, sopimusta tarkistetaan yhteisessä neuvottelussa (Perhehoitolaki 263/2015, § 10.). Sopimus tehdään toistaiseksi tai määräajaksi sovitusta päivästä alkaen.

Toimeksiantosopimuksen allekirjoittavat molemmat perhehoitajat, kun on tarkoitus, että he molemmat vastaavat perhehoitoon sijoitettujen hyvinvoinnista. Toimeksiantosopimukseen liitetään tarvittavat palvelusuunnitelmat.

Perhehoidon muodoille on laadittu erilliset toimeksiantosopimuslomakkeet sijaiselle perhehoitajan vapaan ajaksi, sekä pitkäaikaiseen, lyhytaikaiseen ja hoidettavan kotona tapahtuvaan perhehoitoon.

Perhehoitolain (263/2015, § 10) mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee sopia seuraavat asiat:

- 1) perhehoitajalle maksettavan palkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) perhehoidosta ja hoidon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksamisesta;
- 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta;
- 4) hoidon arvioidusta kestosta;
- 5) perhehoitajan oikeudesta vapaaseen, vapaan toteuttamisesta sekä palkkion maksamisesta ja kustannusten korvaamisesta vapaan ajalta;
- 6) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta;
- 7) toimeksiantosopimuksen irtisanomisesta;
- 8) tarvittaessa muista perhekotia ja perhehoitoa koskevista seikoista;
- 9) yhteistyöstä kunnan ja perhehoitajan kesken.

Perhehoitolain 14§ mukaan sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan:

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja suorittamisesta;
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta;
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta;
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

5.2 Toimeksiantosopimuksen ja perhehoidon päätyminen

Perhehoito päättyy toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen tai purkamiseen, määräaikaisen toimeksiantosopimuksen päättymiseen tai perhehoidossa olevan henkilön kuolemaan. Määräaikainen sopimus päättyy ilman irtisanomista siihen päivämäärään, johon sopimus on voimassa.

Perhehoidossa olevien henkilöiden siirtyessä toiseen perhekotiin perhehoitaja kertoo heidän arjestaan ja toimintakyvystään uudelle hoitajalle. Lisäksi hän toimittaa perhehoidossa olevia henkilöitä koskevat paperit uuteen perhekotiin. Perhekodin asiakkaiden siirtyessä kotikunnan hoitopaikkaan perhehoitaja kertoo samat tiedot kunnan vastuuhenkilölle ja palauttaa paperit kuntaan. Myös perhehoidossa olleen henkilön kuolemantapauksen yhteydessä häntä koskevat asiakirjat palautetaan kuntaan.

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole toisin sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua (Perhehoitolaki 263/2015, § 12). Kunta tai perhehoitaja irtisanoo toimeksiantosopimuksen. Irtisanomisen tulee tapahtua kirjallisena.

Toistaiseksi voimassaolevan voimassa olevan toimeksiantosopimuksen alkuun voidaan sopia korkeintaan neljän kuukauden mittainen määräaika, jonka aikana kumpikin sopijapuoli voi päättää sopimuksen ilman irtisanomisaikaa (ns. koeaika). Mikäli perhehoitaja lopettaa perhekotitoiminnan, hän irtisanoo kaikki toimeksiantosopimukset kirjallisesti päättymään kahden kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.

Toimeksiantosopimuksen purkaminen

Jos valvonnan yhteydessä perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, sijoittavan kunnan kuntavastaavan tulee pyrkiä tarvittaessa yhdessä perhehoidon koordinaattorin kanssa saamaan aikaan korjaus vallitseviin epäkohtiin. Toiminnassa havaituista puutteista tai epäkohdista on heti keskusteltava yhdessä perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä tilanteesta sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi yhdessä sovittavalla tavalla. Kokonaistilanteen selvittämiseksi on hyvä kartoittaa myös muiden kyseiseen perhekotiin sijoittaneiden kuntien kuntavastaavien näkemyksiä tilanteesta. Keskinäisen luottamuksen säilymiselle luo edellytyksiä tilanteen avoin selvittäminen sekä nopea tilanteisiin puuttuminen.

Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi (Perhehoitolaki 263/2015, § 12).

Perhehoidossa oleva henkilö kuolee perhehoidossa

Perhehoitajalla tulee olla tieto perhehoidossa olevan henkilön mahdollisesta hoitotahdosta, jonka mukaisesti hän toimii. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö kuolee perhehoidossa, perhehoitaja soittaa hätänumeroon 112 ja pyytää, että puhelu yhdistetään poliisille. Perhehoitaja ilmoittaa perhehoidossa olevan henkilön kuoleman epäilystä ensin poliisille. Poliisityöpari tulee perhehoitajan kotiin, ja he toteavat asiakkaan kuoleman. Samalla suljetaan pois mahdollinen rikosepäily. Tämän jälkeen vainaja siirretään lähimpään terveyskeskukseen, jossa lääkäri vahvistaa kuoleman.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa asiasta omaisille ja sijoittavaan kuntaan tai perhehoidon koordinaattorille. Perhehoitoyksikkö järjestää perhehoitajalle tarvittavan tuen. Perhehoidossa voidaan järjestää muistelutilaisuus.

6. Perhehoitajan palkkiot ja korvaukset

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Lisäksi perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämistä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta. Perhehoitajalle maksettavista hoitopalkkioista ja muista kustannuskorvauksista säädetään tarkemmin perhehoitolaissa (263/2015).

Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan jatkuvassa perhehoidossa sen kuun loppuun mennessä, jonka aikana ne on ansaittu. Lyhytaikaisen perhehoidon sekä kiertävän perhehoitajan hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan jälkikäteen kohtuullisessa ajassa kunnan palkanmaksuaikataulujen mukaan.

Perhehoitajan tulee hakea perhehoitoa varten erillinen verokortti, johon voidaan ottaa huomioon kustannusten korvaukset (kulukorvaus ja mahdolliset erikseen korvattavat matkakulut) tulonhankkimiskuluina. Verohallinnon internetsivuilla on perhehoitajan verotusohje.

6.1 Hoitopalkkio

Perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota. Perhehoitolain 16 §:n mukaan hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalenterikuukaudessa vähintään 847,24 euroa (1.1.2022 alkaen) ja hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Hoitopalkkion suuruus määritellään toimeksiantosopimuksessa ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. Hoitopalkkiota ei makseta henkilölle, joka on kieltäytynyt vastaanottamasta palkkiota. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa. Osavuorokautisessa ja lyhytaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkio maksetaan kultakin vuorokaudelta, eli yön yli kestävässä perhehoidossa maksetaan kahden vuorokauden palkkio tuntirajat huomioiden.

Perhehoidosta maksettava hoitopalkkio perustuu kunkin hoidossa olevan henkilön hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen. Arvioinnista vastaa sijoittavan kunnan työntekijä yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Hoidon vaativuutta saattaa olla vaikea arvioida perhehoidon alkaessa ja toimeksiantosopimusta tehtäessä. Tällöin on tärkeää sopia, milloin hoidon vaativuutta ja sopimusta tarkastetaan ensimmäisen kerran (esim. 4kk:n kuluttua).

Sijaiselle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokka perustuu kunkin perhehoidossa olevan henkilön varsinaiselle perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokkaan. Sijaisen toimeksiantosopimus tehdään noin kaksi viikkoa ennen sijaisuuden alkua jokaisesta perhehoidettavasta ja hoitopalkkio maksetaan sopimuksen mukaisesti, mikäli hoitojakso toteutuu.

Kehitysvammaisten henkilöiden perhehoidosta maksettavat hoitopalkkiot Varsinais-Suomen kunnissa

	Palkkioluokka 1 ei vaativia perussairauksia, melko omatoiminen, ohjauksen /valvonnan tarve	Palkkioluokka 2 päivittäisen tiiviin ohjauksen/avun / valvonnan tarve tai kuten 1 luokka ja lisäsairaus, joka vaatii hoitoa
Pitkäaikainen perhehoito (yli 21vrk)	1162,59 €/kk	1395,13 €/kk
Lyhytaikainen perhehoito (6h/vrk-21vrk)	68,85 €/vrk*	79,81 €/vrk*
Osavuorokautinen perhehoito (alle 6h/vrk)	34,42 €/vrk*	39,90 €/vrk*
Perhehoidettavan kotona toteutettava perhehoito (6h/vrk-21vrk)	103,28 €/vrk*	119,70 €/vrk*
Perhehoidettavan kotona toteutettava osavuorokautinen perhehoito (alle 6h/vrk)	51,64 €/vrk*	59,86 €/vrk*

Hoitopalkkiota voidaan korottaa enintään 50 %, kun hoivan ja huolenpidon tarve on erityissyistä korkea. Tällaisia syitä voivat olla:

- perhehoidossa olevan henkilön kokoaikaisen valvonnan tarve on sairauden, hoidon tai lääkityksen vuoksi normaalia suurempi
- perhehoidossa olevan henkilön tarvitsema yhtämittainen hoito, opastus ja avustaminen päivittäisissä toiminnoissa (esim. syöminen, pukeminen, koulunkäynti) vie päivittäin paljon aikaa
- lähiverkoston kanssa tehtävä yhteistyö arvioidaan haasteelliseksi
- saattohoitotilanteessa korotuksen tarve ja määrä arvioidaan aina tilannekohtaisesti
- hoitopalkkion korotus voidaan sopia joo määräaikaiseksi tai toistaiseksi voimassaolevaksi

6.1.1 Sijaisen hoitopalkkio

Sijaiselle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokka perustuu kunkin perhehoidossa olevan henkilön varsinaiselle perhehoitajalle maksettavan hoitopalkkion palkkioluokkaan. Sijaisen toimeksiantosopimus tehdään noin kaksi viikkoa ennen sijaisuuden alkua jokaisesta perhehoidettavasta ja hoitopalkkio maksetaan sopimuksen mukaisesti, mikäli hoitojakso toteutuu.

Kun sijaisuus kestää alle kuusi tuntia, sijaiselle maksetaan hoidon keston mukainen osavuorokautisen perhehoidon hoitopalkkio.

Kun sijaisuus kestää yli kuusi tuntia mutta alle 21 vuorokautta, sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio.

Kun yhtäjaksoinen sijaisuus kestää yli 21 vuorokautta, siirrytään 21 vuorokauden jälkeen maksamaan pitkäaikaisen hoidon mukaista palkkiota hoitopäivien suhteessa (kk palkkio X 12 / 365 X hoitopäivät).

6.1.2 Vakituksen sijaisen runkosopimus

Perhekodin vakitukselle sijaiselle voidaan tehdä runkosopimus perhehoitajan vapaapäivien sijaistamisen ajaksi esimerkiksi vuodeksi kerrallaan. Sijainen ilmoittaa toteutuneet sijaisuuspäivät kuntiin ja palkkio maksetaan niiltä päiviltä runkosopimuksen mukaan. Asiakkaan joutuessa pois perhekodista alle 7 vrk ennen sovitun sijaisjakson alkamista, maksetaan sijaiselle asiakkaan hoidosta palkkio. Runkosopimus tulee uusia asiakastilanteen muuttuessa pysyvästi.

6.1.3 Asiointivapaa ja siitä maksettava korvaus

Pitkäaikaisille perhehoitajille voidaan tarpeen vaatiessa tietyissä tilanteissa järjestää asiointivapaata sijaisen avulla sijoittaneiden kuntien kustantamana, kun asiakkaita ei voi jättää yksin perhekotiin. Asiointivapaa ei kuluta perhehoitajan vapaapäiviä. Asiointivapaata voi käyttää oman vihkiäispäivän, parisuhteen rekisteröimispäivän, aviopuolison, rekisteröidyn parisuhteen osapuolen, vanhemman, lapsen, veljen ja sisaren (perheenjäsenen) hautajaispäivän/siunauspäivän sekä Perhehoitoyksikön järjestämien vertaistapaamisten aikaisen hoidon järjestämiseksi.

Näiden lisäksi yksin toimiville perhehoitajille voidaan järjestää asiointivapaasijainen asiakkaan tai perhehoitajan oman välttämättömän terveydenhuollon käynnin, jota ei voi muulla tavoin järjestää, ajaksi.

Asiointivapaan kesto on enintään kuusi tuntia, ja palkkio maksetaan alla olevan taulukon mukaisesti. Asiointivapaasta maksetaan hoitopalkkio, kulukorvaus 10,88 €/sijaisuus sekä km-korvaus Kelan oman auton kilometrikorvauksen mukaan, jotka kaikki jaetaan perhehoidettavien määrän mukaisesti sijoittavien kuntien kesken.

Asiakkaita, lkm	Palkkio enint. 6h
1	43,61 €
2	58,98 €
3	74,34 €
4	89,71 €
5	105,08 €
6	120,45 €
7	135,82 €

6.2 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista perhehoitajalle maksetaan todellisten kustannusten mukainen kulukorvaus. Perhehoitaja ei ole perhehoidossa olevaan henkilöön nähden elatusvelvollinen. Perhehoitolaki (263/2015, § 17) oikeuttaa perhehoitajan saamaan vähintään laissa määritellyn kulukorvauksen. Kulukorvauksen vähimmäismäärä on 1.1.2022 alkaen 437,44 €/kk.

Kulukorvauksen tarkoituksena on kattaa perhehoidossa olevan henkilön hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todelliset kustannukset. Lain mukaan kulukorvausten määrä tarkistetaan kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

Perhehoidosta maksettavat kulukorvaukset Varsinais-Suomen kunnissa

Pitkäaikainen perhehoito perhehoitajan kodissa (yli 21 vrk/kk)	694,56 €/kk
Lyhytaikainen perhehoito perhehoitajan kodissa (6h-21 vrk)	26,03 €/vrk
Osavuorokautinen perhehoito perhehoitajan kodissa (alle 6h)	13,03 €/vrk
Kehitysvammaisen henkilön kotona tapahtuva perhehoito	10,88 €/hoitajakso + matkakorvaus kelan kilometrikorvauksen mukaan
Sijaisen kulukorvaus	10,88 €/hoitajakso + matkakorvaus kelan kilometrikorvauksen mukaan

Kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan henkilön:

- 1) Ravintomenot Huom! Kulukorvausta korotetaan 1,86 €/vrk mikäli perhehoidossa olevalla henkilöllä on ylimääräisiä kuluja aiheuttava erikoisruokavalio (esim. gluteeniton), joka kirjataan toimeksiantosopimukseen.
- 2) Tavanomaiset terveydenhuollon kustannukset, kuten käsikauppalääkkeet ja laastarit, joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata
- 3) Pesuaineet ja henkilökohtaisen hygienian tavanomaiset tarvikkeet lukuun ottamatta vaippoja. Kun kehitysvammaisen henkilö tarvitsee vaippoja, ne myönnetään kotikunnasta ja ne ovat maksuttomia. Kunta vastaa kehitysvammaisen henkilön hoidon vaatimista erityisistä hoitotarvikkeista.
- 4) Asunnon käytöstä aiheutuvat menot perhehoidossa olevan henkilön osalta: jätehuolto, sähkö, lämmitys, vesi, kodin kiinteistön korjaus, kodin puhtaanapito ja irtaimiston kuluminen
- 5) Vaatteiden huollosta aiheutuvat kustannukset.
- 6) Omalla autolla ajettujen, tavanomaiseen perhehoidon arkeen kuuluvien ajojen matkakustannukset
- 7) Perhehoidossa olevan henkilön asioiden hoitamisesta aiheutuvat puhelinkulut
- 8) Perhehoidossa olevan henkilön osuus kodin ja kiinteistön vakuutuksista

Perhehoitaja tarjoaa normaaliin elämiseen liittyvät yllä luetellut asiat. Kulukorvausta voidaan korottaa mm. vammasta tai sairaudesta johtuvien tavanomaista suurempien kulujen tai normaalia suurempien yhteydenpitokulujen takia.

Mikäli perhehoidossa olevan henkilön tarpeista aiheutuu erityisiä kuluja, ne voidaan korvata perhehoitajalle erillisen sopimuksen mukaisesti. Toimeksiantosopimusta tehtäessä on tarkkaan selvitettävä, mitkä kulut sisältyvät kulukorvaukseen ja mitä tarkoitetaan erityisten kustannusten korvaamisella.

Erityisillä kustannuksilla tarkoitetaan perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvia terapian ja terveydenhuollon kuluja sekä alle 21-vuotiaan lapsen tai nuoren opinnoista aiheutuvia erityisiä kustannuksia, joita ei muun lainsäädännön nojalla korvata. Sijoittaja voi korvata erikseen myös perhehoidossa olevan henkilön lomavietosta tai harrastuksista aiheutuvia kustannuksia ja muita jatkuvaluonteisia tai kertakaikkisia erityisiä kustannuksia. (Perhehoitolaki 263/2015, § 17.)

Mikäli perhehoitaja tai perhehoidettava tarvitsee suojarusteita, sijoittava kunta vastaa suojarusteiden kustannuksista. Pitkäaikaisessa perhehoidossa suositus on, että kunta toimittaa tarvittavat suojarusteet perhekotiin. Lyhytaikaisen ja kotona toteutettavan perhehoidon osalta perhehoitaja ottaa yhteyttä sijoittavan kunnan kuntavastaavaan, ja sopii tämän kanssa, miten suojarusteiden kanssa toimitaan. Kunnat voivat tässä noudattaa omia suojarusteisiin liittyviä toimintaohjeitaan.

Sijaisen kulukorvaus

Sijaiselle maksetaan kulukorvausta 10,88 euroa. Kulukorvaus on sijaisuusjaksokohtainen ja korvaus jaetaan perhehoidettavien määrän mukaisesti sijoittavien kuntien kesken. Kulukorvaus kattaa mm. sijaisuudesta aiheutuvat puhelin- ja postituskulut.

6.3 Matkakorvaukset

Perhehoitaja voi kuljettaa perhehoidossa olevaa henkilöä, mikäli asiasta on sovittu perhehoidettavan edunvalvojan tai alaikäisen perhehoidettavan vanhempien kanssa, tarvittaessa kirjallisesti. Tavanomaiseen perhehoidon arkeen kuuluvia matkoja ei korvata erikseen, vaikka perhehoidettava olisi kyydissä. Erikseen yhteisessä neuvottelussa sovitut matkat korvataan perhehoitajalle Kelan matkakorvausten oman auton kilometrikorvauksen mukaan (1.7.2018 lähtien korvaus on 0,20€/km), mikäli ne aiheuttavat perhehoitajalle lisäkustannuksia. Tällaisia matkoja ovat esim. perhehoidettavan kuljettaminen oman kodin ja perhekodin välillä, perhehoidettavan kuljettaminen terveyskeskus- tai sairaalakäynneille, tai muu hoidon kannalta välttämätön matka.

Perhehoidettavan kodissa tapahtuvan perhehoidon perhehoitajalle sekä pitkäaikaisen perhehoitajan sijaiselle maksetaan matkakorvausta vähintään Kelan matkakorvausten oman auton kilometrikorvauksen mukaan (1.7.2018 lähtien korvaus on 0,20€/km) oman kodin ja perhehoitopaikan välinen edestakainen matka. Mikäli sijainen asuu Varsinais-Suomen ulkopuolella, maksetaan matkakorvausta kotoa asti, kuitenkin enintään 175 km per suunta. Sijaisen matkakorvaus jaetaan perhehoidettavien määrän mukaisesti sijoittavien kuntien kesken. Mikäli perhehoitaja käyttää julkista liikennettä, matkakulut korvataan todellisten kustannusten mukaisesti edullisinta matkustustapaa käyttäen.

6.4 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitolain (263/2015, § 18) mukaan perhehoitosijoitusta käynnistettäessä perhehoitajalle maksetaan hoidon käynnistämisestä aiheutuvista tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvausta (enimmäismäärä on 1.1.2022 lukien 3106,53 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti). Perhehoitajalle maksettavia käynnistämiskorvauksia tulee tarkistaa kalenterivuositain vuoden alusta elinkustannusindeksin edellisen vuoden lokakuun vuosimuutoksen mukaisesti.

Perhekodin tulee käynnistyessään olla kodiksi kalustettu ja sisustettu. Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oikeus kalustaa itse oma huoneensa omilla huonekaluillaan.

Käynnistämiskorvauksella katetaan perhehoidon käynnistymisestä aiheutuvia kuluja, joita voivat olla mm.

- asuntoon kohdistuvat välttämättömät korjaus- ja muutostyöt,
- irtaimistohankinnat ja huonekalut,
- vuodevaatteet ja vuodesuojat sekä
- muut perushankinnat.

Käynnistämiskorvauksella tehtävät perustuvat aina perhehoidossa olevan henkilön tarpeisiin. Käynnistämiskorvausta voidaan käyttää kuuden kuukauden kuluessa perhehoitosijoituksen tapahduttua. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla

esim. vammaisen tarvitsemat asunnon muutostyöt tai apuvälineet tulee ensisijaisesti hankkia vammaispalveluna tai lääkinällisenä kuntoutuksena. Hankinnoista sovitaan kuntavastaavan ja perhehoitajan kesken etukäteen. Perhehoitaja laatii luettelon perhehoitoon tulleen henkilön tarvitsemista tarvikkeista ja mahdollisista kodinmuutostöistä, minkä pohjalta hän sopii käynnistämiskorvauksen määrästä ja hankintatavasta kuntavastaavan kanssa.

Käynnistämiskorvauksella tehty kaluste-, väline- tms. hankinnat ovat sijoittavan kunnan omaisuutta. Perhehoitaja ja sijoittava kunta voivat myös sopia, että hankinnoista tulee perhehoitajan omaisuutta neljän vuoden poistoajan jälkeen. Hankinnan arvo alenee neljän vuoden poistoajan kuluessa niin, että jokaisena vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Mikäli perhehoito lakkaa poistoajan kuluessa, perhehoitaja ja kunta voivat sopia, että perhehoitajalla on mahdollisuus lunastaa hankinnat itselleen, sillä arvolla, joka hankinnoilla on poistoarvon mukaan.

Käynnistämiskorvauksella hankittavat kulutustavarat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta, eivät ole poiston alaisia. Nämä tavarat siirtyvät perhehoitajan omaisuudeksi sijoittavan kunnan kanssa sovittuna päivänä.

6.5 Maksut perhehoidon keskeytyksen ajalta

Perhehoidon keskeytyksiä ovat perhehoitajan vapaa, perhehoitajan sairastuminen tai hoidettavan poissaoleminen perhekodista.

6.5.1 Maksut perhehoitajan vapaan ajalta

Pitkäaikainen perhehoito

Perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä pitkäaikaisessa perhehoidossa 3,5 vrk/kk (42 vrk/vuosi) sellaisilta kuukausilta, joiden aikana hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä vapaan ajalta, mikäli perhehoitajan kotiin tulee-sijainen vapaan ajaksi. Jos hoidettava on vapaan ajan muualle sijoitettuna, perhehoitaja saa vapaansa ajalta normaalin hoitopalkkion ja 50 % kulukorvauksesta.

Mikäli perhehoitaja pitää vapaata enemmän kuin 42 vrk vuodessa, ovat nämä vapaat hänelle palkkiottomia. 42 ylittävien vapaapäivien osalta perhehoitajan hoitopalkkiota vähennetään vapaavuorokausien suhteessa (12 kk: 365 vrk X vapaa-vrk määrä). Sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio.

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä 2 vrk/kk niiltä kuukausilta, jolloin hoitopäiviä kertyy samalta sijoittajakunnalta vähintään 14 vuorokautta. Samaan aikaan tilapäisjaksolla olevien saman kunnan hoidettavien hoitopäiviä ei lasketa erikseen (esim. 1.-4.9. ja 1.-10.9. huomioidaan jakso 1.-10.9., yhteensä 10 hoitopäivää.) Perhehoitajalle kertyneet vapaapäivät korvataan rahana. Vapaapäiväkorvauksen päiväkohtainen hoitopalkkio määräytyy siten, että yhden kuukauden hoitopalkkio pitkäaikaisen perhehoidon mukaan (määräytyy pisimpään hoidossa olleen palkkioluokan mukaan) kerrotaan ensin 12 (kuukaudella) ja jaetaan 365 (päivällä).

Osavuorokautinen perhehoito

Perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä, mikäli osavuorokautinen perhehoito toteutuu saman kunnan toimeksiantosopimuksilla vähintään 14 vuorokautena kuukaudessa. Perhehoitajalle kertyneet vapaapäivät korvataan rahana. Vapaapäiväkorvauksen päiväkohtainen hoitopalkkio määräytyy siten, että 1 kuukauden hoitopalkkio pitkäaikaisen perhehoidon mukaan (palkkioluokka määräytyy pisimpään hoidossa olleen palkkioluokan mukaan) kerrotaan ensin 12 (kuukaudella) ja jaetaan 365 (päivällä).

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito

Kertynyt vapaa korvataan se mukaisesti, onko kyse osavuorokautisesta vai lyhytaikaisesta perhehoidosta.

6.5.2 Maksut perhehoitajan sairastuessa

Pitkäaikainen perhehoito

Perhehoitajalla on oikeus saada sairauslomaa, jos hän on sairauden, vian tai vamman vuoksi estynyt hoitamasta tehtävänsä. Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi tilapäisesti kykenemätön hoitamaan tehtävänsä, maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää sekä omavastuuajalle sattuvat viikonloput). Edellytyksenä omavastuuajan hoitopalkkion maksamiselle on toimiminen perhehoitajana vähintään yhden kuukauden ajan ennen sairausloman alkua ja lääkärintodistuksen toimittaminen Perhehoitoyksikköön. Kulukorvauksesta vähennetään 50 %, jos perhehoitoon sijoitettu henkilö siirretään muualle hoitoon perhehoitajan sairausloman ajaksi.

Perhehoitaja ei ole oikeutettu sairausajan palkkioon, jos hän on itse aiheuttanut työkyvyttömyytensä tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden seurauksena. Tällainen tapaus on aina ratkaistava erikseen ja tahallisuuden ja törkeän huolimattomuuden toteutumista arvioitava tapauskohtaisesti.

Sijoittava kunta voi kieltäytyä sairausloman omavastuuajan hoitopalkkion maksusta, jos lääkärintodistukseen merkitty sairaus ei ole virallisessa tautiluokituksessa mainittu sairaus tai sitä ei olisi pidettävä sairautena (osa tautiluokituksen Z-koodeista), perhehoitaja syyllistyy sairausloma-oikeuden väärinkäyttöön.

Perhehoitaja on oikeutettu saamaan sairauspäivärahaa omavastuuajan jälkeen vuositulon perusteella laskettavan sairausvakuutuspäivärahan suuruisena (Sairausvakuutuslaki 1224/2004, § 1). Tätä päivärahaa perhehoitaja hakee itse Kansaneläkelaitokselta. Perhehoidon ei tarvitse keskeytyä perheessä perhehoitajan sairauden vuoksi, mutta tuolloin perhehoitajan on osoitettava Kansaneläkelaitokselle päivärahaa hakiessaan, miten perhehoito on hoidettu/kuka perhehoidosta vastaa sairausloman aikana. Jos perhehoito jatkuu perheessä sairausloman aikana eli hoitopalkkioiden maksaminen perheeseen jatkuu, ja mikäli hoitopalkkio maksetaan sairauslomalla olijalle, maksaa Kela sairausloman ajalta sairauspäivärahaa vähimmäismääräisenä. Perhehoitajan on kuitenkin mahdollista siirtää hoitopalkkio sairausloman ajaksi perheen toiselle perhehoitajalle, mikäli perheessä on kaksi perhehoitajaa, tällöin sairauspäiväraha määräytyy vuositulon perusteella.

Sairauspäivärahaa haettaessa perusteena on lääkärintodistus, jossa lääkäri suosittelee sairauslomaa. Kela arvioi perhehoitajan työkyvyttömyyttä perhehoitajan esittämän selvityksen mukaan tehdessään myöntämispäätöstä.

Lyhytaikainen perhehoito ja kehitysvammaisen henkilön kotona toteutettava perhehoito

Lyhytaikaisen perhehoidon perhehoitajan sairastuessa hoitojakso pyritään siirtämään toiseen ajankohtaan. Mikäli jakso on jo alkanut, maksetaan hoitopalkkio sairauspäivärahan omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää sekä omavastuuajalle sattuvat viikonloput).

6.5.3 Keskeytys perhehoitajasta riippumattomasta syystä

Pitkäaikainen perhehoito

Jatkuva perhehoito voi keskeytyä perhehoidossa olevan henkilön sairaalahoidon tms. syyn vuoksi. Tällöin perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisesti 7 vrk. Jos poissaolo jatkuu yli viikon, perhehoitajalle maksetaan 7 vrk ylittävältä ajalta hoitopalkkio täysimääräisesti ja 50 % kulukorvauksesta enintään 60 vrk/vuosi.

Maksujen jatkuessa perhehoitajan edellytetään pitävän yhteyttä perhehoidossa olevaan henkilöön ja olevan yhteistyössä hoitopaikan kanssa. Hoidettavan tulo- ja lähtöpäivää ei lasketa poissaolopäiviksi.

Lyhytaikainen perhehoito ja perhehoidettavan kotona tapahtuva perhehoito

Mikäli lyhytaikaisessa perhehoidossa-sovittu jakso perhehoidossa peruuntuu, toimitaan seuraavasti:

1. Ensisijaisesti perhehoitaja ja perhehoidossa oleva henkilö tai hänen omaisensa sopivat uuden hoitojakson peruuntuneen tilalle.
2. Perhehoitajalle maksetaan 50 % sovittuun jaksoon hoitopalkkiosta ja kulukorvauksesta. Jos jakso peruutetaan 7 vrk ennen sen alkamista, kunnalla ei ole maksuvelvoitetta.

Perhehoidettavan kotona toteutettavassa perhehoidossa maksetaan toteutuneet hoitojaksot.

Lyhytaikaisen perhehoidon ja kotona tapahtuvan perhehoidon päättyessä kesken jakson maksetaan perhehoitajalle keskeytymistä seuraavasta päivästä alkaen 50 % hoitopalkkiosta ja kulukorvauksesta sovittuun jakson loppuun, kuitenkin enintään seitsemän päivän ajalta.

6.6 Maksut perhehoidon päättyessä

Perhehoito päättyy, jos perhehoitaja tai sijoittava kunta irtisanoo toimeksiantosopimuksen, jos kunta purkaa toimeksiannon, tai mikäli perhehoidossa oleva henkilö menehtyy.

6.6.1 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Kun perhehoito päättyy toimeksiantosopimuksen irtisanomiseen, maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä kahden kuukauden irtisanomisajalta (perhehoitolaki 263/2015, 12§). Mikäli perhehoidossa oleva henkilö sijoitetaan muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota täysimääräisenä irtisanomisajan loppuun ja 50 % kulukorvauksesta

Mikäli perhehoitaja lopettaa perhehoitotoiminnan ja irtisanoo toimeksiantosopimukset, on mahdollista neuvotella sijoittavien kuntien kanssa perhehoidon päättämisestä kesken irtisanomisajan, jolloin myös maksuvelvoitteet päättyvät asiakkaiden siirtyessä pois perhehoidosta.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa ja kotona toteutettavasta perhehoidosta toistaiseksi voimassaolevan toimeksiantosopimuksen irtisanomisaika on kaksi kuukautta. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö ei enää tule lyhytaikaisjaksolle irtisanomisaikana, perhehoitajalle maksetaan 50 % sovittuun jaksoon hoitopalkkiosta ja kulukorvauksesta. Jos jakso peruutetaan irtisanomisajalla 7 vrk ennen sen alkamista, kunnalla ei ole maksuvelvoitetta.

6.6.2 Toimeksiantosopimuksen purkaminen

Mikäli toimeksiantosopimus puretaan, kunnan maksuvelvoitteet päättyvät perhehoidettavan siirtymistä seuraavana päivänä.

6.6.3 Perhehoidettavan kuolema

Irtisanomisajasta riippumatta toimeksiantosopimus päättyy, kun perhehoidossa oleva henkilö kuolee. Tällöin hoitopalkkiota maksetaan täysimääräisesti 30 vrk:n ajan ilman mahdollista erikseen sovittua korotusosaa. Kulukorvausta maksetaan 30 vrk:n ajalta 50 %.

Jos perhehoidossa oleva henkilö kuolee lyhytaikaishoitajakson aikana, perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja 50 % kulukorvauksesta jakson loppuun.

7. Perhehoitajan asema

Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1. luvun 1. §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, eikä sosiaalipalveluita tuottava yrittäjä. Perhehoitajaa ei koske vuosilomalaki, työaikalaki, työehtosopimukset tai muut työsuhdetta määrittävät lait ja sopimukset.

Perhehoitajan oikeuksista ja hänen asemaansa koskevista asioista säädetään perhehoitolaissa ja niistä sovitaan lähemmin toimeksiantosopimuksessa.

7.1 Eläketurva

Perhehoitajan eläketurva määräytyy aina peruseläketurvan mukaisesti ja kertyvän eläkkeen suuruus määräytyy hoitopalkkion mukaan. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/2016). Eläkkeelle siirtymisestä on perhehoitajan tiedotettava hyvissä ajoin sijoittavan kunnan perhehoidosta vastaavalle työntekijälle.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Osittaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle voi jäädä täytettyään 61 vuotta. Tämä pienentää lopullista eläkettä pysyvästi. Osittaisella varhennetulla vanhuuseläkkeellä voi tehdä työtä, eikä työn tai tulon määrälle ole rajoituksia.

7.2 Perhehoitajan vakuutukset

Perhehoitajalla on lakisääteinen tapaturmavakuutusturva (Työtapaturma- ja ammattitautilaki 459/2015; Perhehoitolaki 263/2015, § 20). Sijoittava kunta on vakuuttanut perhehoitajat perhehoitajana tapahtuvan tapaturman varalta. Perhehoitajan tehtävässä tapahtuneen tapaturman lisäksi perhehoitaja on oikeutettu saamaan korvausta myös ammattitaudista. Tapaturmavakuutus kattaa kaikki sellaiset vammat tai sairaudet, joilla on selvä yhteys perhehoitajan tehtävän suorittamiseen tai siitä johtuviin olosuhteisiin: perhehoitaja esimerkiksi loukkaantuu nostaessaan perhehoidossa olevaa henkilöä tai kauppatkalla hankkiessaan perheelle ruokaa.

Tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset koskevat:

- sairaanhoitoa: lääkärin antama tai määräämä hoito, lääke-, proteesi- ja apuvälinekulut sekä erityisessä laitoksessa annettava pysyvä hoito,
- päivärahaa,
- tapaturmaeläkettä,

- haittarahaa,
- erilaisia lisiä, esim. haittalisää,
- ansionmenetykskorvausta,
- perhe-eläkettä ja
- hautausapua.

Perhehoitajan omassa vapaa-ajan vietossa tapahtuvat vahingot eivät kuulu sijoittajan ottaman tapaturmavakuutuksen piiriin. Vapaa-ajan vakuutusturva on perhehoitajan omalla vastuulla.

Perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamiin vahinkoihin ei sijoittavalla kunnalla ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vakuutusta. Vahingonkorvausvastuuta selvitetessä tarkastellaan perhehoitoon sijoitetun henkilön vastuuta aiheuttamastaan vahingosta, perhehoitajan vastuuta ja valvontavelvollisuutta perhehoidossa olevan henkilön aiheuttamasta vahingosta sekä sijoittavan kunnan vastuuta perhehoidon järjestäjänä.

Vahingonkorvauslaki (412/1974) on yleislaki, jonka perusteella korvausvastuu toiselle aiheutetusta vahingosta määräytyy. Korvausvastuu syntyy, kun vanhinko on aiheutettu tahallaan tai huolimattomalla menettelyllä (tuottamusvastuu). Korvausvastuun syntyminen edellyttää, että henkilö on täydessä ymmärryksessä ja mieltää tekonsa seuraukset.

Perhehoitoliitto sekä Perhehoitoyksikkö suosittelevat, että perhehoitaja hankkii laajennetun kotivakuutuksen. Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevan henkilön perhehoidossa oleva omaisuus sisältyy lähtökohtaisesti perhehoitajan koti-irtaimiston vakuutukseen. Perhehoitajalle maksettava kulukorvaus kattaa perhehoidossa olevan osuuden kodin ja kiinteistön vakuutuksista. Perhehoitajan tulee jo vakuutussopimusta tehdessään selvittää vakuutuksen ehdot mahdollisimman tarkasti omasta vakuutusyhtiöstään. Esimerkiksi kotivakuutuksen osalta on hyvä selvittää, tuleeko kaikki perheenjäsenet luetella vakuutussopimuksessa, jolloin perhehoitajan pitää ilmoittaa asiakasmuutokset vakuutusyhtiöön.

7.3 Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtävänsä, hän toimittaa työkyvyttömyydestään lääkärintodistuksen sijoittaviin kuntiin tai Perhehoitoyksikköön, josta kopio välitetään sijoittaneille kunnille. Perhehoitoyksikkö voi järjestää perhekotiin sijaisen tai kunta järjestää perhehoidossa oleville henkilöille korvavan hoidon.

Lyhytaikaisen perhehoitajan sairastuessa tulee hänen sopia perhehoidettavan hoitajaksoista uudelleen. Jos perhehoitajalle tarvitaan pidempiaikaista sijaista, Perhehoitoyksikkö vastaa sijaisjärjestelyistä ja sijoittava kunta kustannuksista.

7.4 Työttömyysturva

Työttömyyspäivärahaa saadakseen perhehoitajan täytyy olla työmarkkinoiden käytettävissä eikä hän saa työllistyä yritystoimintaa vastaavalla tavalla. Jos perhehoitotehtävä on työllistävä, perhehoitaja ei kuitenkaan voi olla työmarkkinoiden käytettävissä. Työllistävyys arvioidaan hoito- ja palvelusuunnitelmasta. (Työttömyysturvalaki 1290/2002.) Perhehoitajana toimiminen on hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta.

Perhehoitajana toimiminen ei kerrytä työssäoloehtoa, koska toimeksiantosuhte ei ole työsuhde. KHO:n päätöksen mukaan perhehoitajalle maksettava palkkio ei ole verotuksellisesti palkkaa vaan työkorvausta. Toimiminen toimeksiantosuhteisena perhehoitajana voi kuitenkin pidentää työttömyysturvan tarkastelujaksoa. Tällöin perhehoitajan mahdollisuus saada rahallista tukea työttömyysajalle riippuu siitä, millaisia muita töitä hän on työhistoriansa aikana tehnyt.

Työttömyyskorvauksen määrä työttömyysajalle lasketaan työtulojen perusteella. Perhehoitajana toimiminen on ilmoitettava työvoimatoimistoon. Mahdollisuus työttömyyspäivärahan saamiseen ja siihen vaikuttavaan tuloon kannattaa aina selvittää maksavalta taholta (Kela tai työttömyyskassa) etukäteen. Jos työtön perhehoitaja ei saa työttömyyspäivärahaa, hän voi hakea työmarkkinatukea, joka on sosiaaliavustuksen luonteinen tuki, eikä siinä edellytä työssäoloa.

Perhehoitaja ei voi liittyä työttömyyskassan jäseneksi. Perhehoitaja voi säilyttää työttömyyskassan jäsenyyden ilmoittamalla, ettei hän ole työsuhhteessa eikä saa palkkaa.

8. Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät perhehoitolaissa ja laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

8.1 Tietojensaantioikeus

Perhehoitajalla on oikeus saada sellaiset hoidettavaa koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä perhehoidon onnistumisen kannalta (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, § 17). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan perhehoidon päättyessä sijoittavaan kuntaan. Kehitysvammaisen henkilön kotona toteutettavassa perhehoidossa perhehoitajalla on mahdollisuus tutustua perhehoidon toteuttamisen kannalta välttämättömiin tietoihin kehitysvammaisen henkilön kotona.

8.2 Ilmoittamisvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan perhehoidossa tapahtuneista muutoksista (perhehoitolaki 263/2015, § 21) Perhehoitoyksikköön, joka ilmoittaa muutoksista sijoittavan kunnan kuntavastaavalle sekä tarvittaessa kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee.

8.3 Vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajalla on elinikäinen vaitiolovelvollisuus (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, § 15). Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevia salassa pidettäviä tietoja ei saa ilmaista sivullisille myöskään siltä osin, kun ne koskevat muita kuin perhehoidossa olevaa henkilöä itseään. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettävistä tiedoista voi sivullisille antaa tietoa asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Edustajalla on laillinen oikeus saada tietoja. Allekirjoittamalla toimeksiantosopimuksen perhehoitaja sitoutuu vaitiolovelvollisuuteen.

8.4 Yhteistyö

Perhehoitolain 10§ mukaan toimeksiantosopimuksessa tulee sopia yhteistyöstä kunnan ja perhehoitajan kesken. Hyvään yhteistyöhön tarvitaan yhteisen tiedon lisäksi luottamusta, toisen tehtävän arvostusta ja vuorovaikutustaitoja. Perhehoidon onnistumisen ja laadun kannalta toimiva yhteistyö ja oikea-aikainen ja oikeanlainen tuki, ovat ratkaisevan tärkeitä. Niiden toimiessa myös perhehoidon arviointi ja valvonta voivat toteutua tarkoituksenmukaisesti.

9. Kunnan oikeudet ja velvollisuudet

Kunta päättää perhehoidon myöntämisestä ja tekee asiakkaalle valituskelpoisen päätöksen palvelusta. Kunta ja perhehoitaja tekevät toimeksiantosopimuksen, ja kunta toimittaa perhehoitajalle riittävät tiedot asiakkaasta hoidon järjestämiseksi.

Kunta vastaa perhehoidon vastuutyöntekijän (kuntavastaava) nimeämisestä, joka tekee yhteistyötä perhehoidon koordinaattorin perhehoidon prosessin eri vaiheissa. Kuntavastaavan tehtävänä on perhehoidon asiakkaan tarvitsemien palveluiden järjestäminen ja yhteistyö perhehoitajan kanssa asiakkaan asioissa.

Kunnalla on oikeus saada asiakkaalleen hyvää perhehoitoa. Kunnalla on sekä oikeus että velvollisuus valvoa perhehoitoa yhteistyössä perhehoitoyksikön kanssa. Kunnan oikeuksiin kuuluu saada tietoa perhekoodissa tapahtuvista muutoksista. Kunnalla on mahdollisuus vaikuttaa perhehoidon kehittämiseen kuntavastaavien tapaamisten sekä tukiryhmän toiminnan kautta.

10. Perhehoitoyksikön tehtävät

Perhehoitoyksikön perustehtävänä on maakunnallisen ikäihmisten ja kehitysvammaisten perhehoidon yhteistyömallin toteuttaminen ja käytäntöjen kehittäminen.

Perhehoidon käynnistämiseen ja perhehoidon asiakastyöhön liittyvät tehtävät:

- perhehoitoperheiden hankinta ja perhehoidosta kiinnostuneiden rekrytointi
- perhehoidon ennakoivalmennuksen järjestäminen
- perhehoitosijoituksen valmistelu yhteistyössä kuntien kanssa
- osallistuminen perhehoitoon sijoittamiseen kunnan työntekijöiden kanssa
- vastuu ohjaus- ja valvontakäytien toimivuudesta perhehoitoperheissä
- perhehoitajien sijaisten valmentaminen ja sijaisjärjestelmän ylläpitäminen
- perhepankin (=valmennettujen perhehoitajien rekisteri) ylläpito ja jatkuva päivitys
- perhehoitajien tukimuotojen kehittäminen ja toteutus
- perhehoidon seuranta ja arviointi yhteistyössä perhehoitajien kanssa

Yhteistyössä kuntien kanssa:

- tiivis yhteistyö kuntien kanssa (säännölliset kuntakäynnit)
- vastuu perhehoidon perehdyttämisestä ja tiedottamisesta alueen kunnissa

Perhehoidon seudullinen kehittäminen

- mallin kehittäminen pitkäaikaiseen, lyhytaikaiseen ja osavuorokautiseen perhehoitoon
- tiedottaminen ja viestintä perhehoidosta, perhehoidon markkinointi
- perhehoidon päivittäminen ja muu laadunvarmistus
- perhehoidon jatkuva arviointi ja kehittäminen sekä seuranta ja raportointi kunnille
- yhteistyö perhehoidon kehittämisessä yli maakuntarajojen muiden perhehoitoa toteuttavien kuntien perhehoidosta vastaavien työntekijöiden kanssa
- yhteistyö perhehoitoliiton kanssa

Tietojen käsittelyssä, salassapidossa ja luovutuksessa sekä arkistoinnissa noudatetaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta, julkisuuslakia, tietosuojalakea, arkistointilakea, sosiaalihuoltolakea ja muita sosiaalihuollon asiakirjoja koskevia ohjeita.

Perhepankin rekisteriä ylläpitää Perhehoitoyksikkö, jonka kautta tiedot ovat kuntien käytössä tarpeen mukaan Perhehoitoyksikön rekisteriselosteen mukaisesti. Tietoja säilytetään ja arkistoidaan sähköisesti ja paperisina voimassa olevan Perhehoitoyksikön arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.

Asiakastietojen osalta rekisteriä ylläpitää asiakkaan perhehoitoon sijoittanut kunta.

11. Perhehoitajan tuki

Perhehoidon tuen muodot voidaan jakaa perhehoitolain mukaiseen, vertaisuuteen perustuvaan ja muuhun tukeen.

11.1 Oikeus vapaaseen

Perhehoitolain mukaan perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vrk perhehoitajana (perhehoitolaki 263/2015, § 13).

Vapaan tavoitteena on taata perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua sitovasta tehtävästään, mikä tukee hoitajan jaksamista. Vapaan pitäminen palvelee näin myös perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia. Perhehoitajien mahdollisuus yhteiseen vapaa-aikaan tukee hoitajien parisuhdetta ja perhehoidon jatkuvuutta. Mikäli perhehoitaja ei halua käyttää oikeuttaan vapaaseen, siitä tulee mainita toimeksiantosopimuksessa.

Pitkäaikainen perhehoito

Varsinais-Suomen kunnissa kehitysvammaisia henkilöitä hoitavilla perhehoitajilla kertyy vapaapäiviä 3,5 vrk kalenterikuukaudessa (42 vapaapäivää vuodessa) sellaisilta kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Mikäli perhehoidossa oleva henkilö on sijoitettuna muualle irtisanomisaikana, perhehoitajalle ei kerry tältä ajalta vapaapäiviä.

Perhehoitajan vapaapäivä on kokonainen vuorokausi, joka lasketaan alkavaksi siitä hetkestä, kun hän lähtee vapaalle. Perhehoitajan oikeus vapaaseen lasketaan kalenterivuositain, eli kertymäkausi alkaa 1.1. ja päättyy 31.12. Kertymäkauden vapaapäivät tulee pääsääntöisesti käyttää kyseisen kalenterivuoden kuluessa. Vuoden vaihtuessa vapaapäivien siirrosta seuraavalle kalenterivuodelle voi neuvotella perhehoitoyksikön ja kuntavastaavan kanssa.

Perhehoitoyksikkö ja perhehoitaja järjestävät yhteistyössä sijoittavan kunnan kanssa perhehoidossa olevien henkilöiden hoidon perhehoitajan vapaan ajaksi. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon perhehoidossa olevan henkilön ja hänen lähiomaistensa toiveet. Mikäli perhehoidossa on useampi kuin yksi henkilö, tulee vapaa järjestää kaikkien perhehoidossa olevien henkilöiden osalta yhtä aikaa. Perhehoitajan vapaan toteuttamisesta ja korvausten suorittamisesta sovitaan toimeksiantosopimuksessa.

Vapaa voidaan toteuttaa seuraavilla tavoilla:

- Perhehoitajan kotiin voidaan järjestää toimeksiantosopimussuhteinen perhehoidon sijainen. Perhehoitaja ottaa yhteyttä Perhehoitoyksikköön, joka järjestää sijaisen tulon perhekotiin. Perhehoitoyksikkö tekee sijaisen toimeksiantosopimuksen, ilmoittaa vapaan pitämisestä ja kuluvien

vapaapäivien määrästä sekä maksettavista hoitopalkkioista kuntavastaaville. Perhehoitoyksikkö pitää kirjaa toteutuneista vapaista.

- Perhehoidossa olevien henkilöiden hoito järjestetään perhehoitajan vapaan aikana toisessa kunnan hyväksymässä perhekodissa. Muutoin toimitaan kuten kohdassa 1.
- Perhekodin asiakkaat siirtyvät omiin kuntiinsa lyhytaikaishoitoon vapaan ajaksi.
- Sijoittava kunta maksaa perhehoitajasta riippumattomista syistä pitämättömiksi jäävät vapaapäivät rahana perhehoitajalle. Vapaapäivän hoitopalkkio määräytyy niin, että 1 kuukauden hoitopalkkio kerrotaan ensin 12 (kuukaudella) ja jaetaan 365 (päivällä).

Tarvittaessa perhehoitajan on mahdollisuus pitää vuoden aikana useampia vapaapäiviä kuin edellä mainitut 42 vuorokautta, mikäli sijaishoito järjestyy. Perhehoitajan tulee ilmoittaa ylimääräisten vapaapäivien pitämisestä Perhehoitoyksikköön, joka tekee sijaisen toimeksiantosopimuksen ja ilmoittaa tarvittavat tiedot sijoittavalle kunnalle. Ylimääräiset vapaapäivät ovat perhehoitajalle palkkiottomia.

Lyhytaikainen perhehoito ja hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoitajalla on kaksi vuorokautta vapaata sellaisilta kalenterikuukausilta, joiden aikana hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella perhehoitajana vähintään 14 vuorokautta. Kertyneet vapaapäivät korvataan rahana.

Osavuorokautinen perhehoito

Perhehoitajalle kertyy vapaapäiviä, mikäli osavuorokautinen perhehoito toteutuu saman kunnan toimeksiantosopimuksilla vähintään 14 vrk kuukaudessa. Vapaapäivät korvataan rahana.

11.2 Valmennus, täydennyskoulutus ja työnohjaus

Perhehoitolain 15 §:n mukaan kunta vastaa perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjuksesta ja koulutuksesta, sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakoivalmennuksesta. Varsinais-Suomessa Perhehoitoyksikkö vastaa näiden tukimuotojen järjestämisestä, ja kunnat osallistuvat kustannuksiin seuraavissa kappaleissa kerrotun mukaisesti.

Perhehoitoyksikkö vastaa ennakoivalmennuksen järjestämisestä. Ennakoivalmennus järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Kouluttajaparina toimii perhehoidon koordinaattori ja kouluttajakoulutuksen suorittanut perhehoitaja kokemuskouluttajana. Valmennuksen kustannuksista vastaa Perhehoitoyksikkö, ja se on osallistujille maksuton.

Täydennyskoulutus on perhehoitajille oikeus, mutta perhehoitajalla on myös velvollisuus kehittää osaamistaan. Perhehoitoyksikkö järjestää päätoimisille perhehoitajille vuosittain tehtävän toimintasuunnitelman mukaisesti täydennyskoulutusta vähintään 2 päivää vuodessa, joiden kustannukset (osallistumismaksu, matkat ja yöpyminen sekä sijaisen palkkio) jaetaan sijoittavien kuntien kesken. Koulutusten järjestämisessä huomioidaan järjestöjen, oppilaitosten ym. tarjoama koulutustarjonta sekä verkko-opiskelu. Lisäksi perhehoitoyksikkö järjestää tarvittaessa koulutus ja tiedotustilaisuuksia kaikille perhehoitajille,

Kunta vastaa perhehoitajan asiakaskohtaisesta perehdytyksestä asiakkaan lääkehoitoon, sairauksiin ja yksilölliseen toimintakyvyn tukemiseen liittyen. Mikäli perhehoitajalta vaaditaan lääkehoitoon liittyvä koulutus, sijoittavat kunnat vastaavat sen järjestämisestä ja kustannuksista.

Perhehoitajalla on mahdollisuus tarvittaessa saada yksilö- tai ryhmätyönohjausta perhehoidon toimintaympäristöä tuntevalta työnohjaajalta. Perhehoitoyksikkö järjestää työnohjauksen ja sijoittava kunta vastaa sen kustannuksista. Työnohjaus ei vähennä hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Mikäli

työnohjauksen ajaksi tarvitaan sijaista, perhehoitoyksikkö vastaa sijaisjärjestelyistä yhdessä perhehoitajan kanssa, ja kunta vastaa sen kustannuksista.

11.3 Vastuutyöntekijä

Perhehoitolain (263/2015, § 15) mukaan sijoittajan on nimettävä tuen järjestämiseksi perhehoitajalle vastuutyöntekijä jokaista perhehoidossa olevaa henkilöä kohden. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijä. Vastuutyöntekijänä voi toimia kuntavastaava tai joku muu asiakkaan asioista vastaava henkilö. Vastuutyöntekijä kirjataan toimeksiantosopimukseen. Perhehoitajan tuesta vastaa perhehoidon koordinaattori.

11.4 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitolain (263/2015, § 15 a) mukaan kunnan on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus tarkastuksiin on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi.

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on perhehoitajien hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn selvittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa.

Varsinais-Suomen kunnissa kehitysvammaisten henkilöiden päätoimisille perhehoitajille tarjotaan maksuttomia (sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaki 734/1992, § 5 mom.1) terveystarkastuksia kahden vuoden välein. Ensimmäiseen terveystarkastukseen on mahdollisuus päästä henkilön toimittua kaksi vuotta päätoimisena perhehoitajana. Terveystarkastusta haluava perhehoitaja on yhteydessä Perhehoitoyksikköön, mistä ollaan yhteydessä perhekodin sijaintikunnan terveydenhuoltoon terveystarkastuksen järjestämiseksi. Näin varmistetaan terveystarkastusta tekevän terveydenhoitajan perehtyminen perhehoitoon.

Terveystarkastus sisältää keskustelun perhehoitajan terveydentilasta se sen sisällössä noudatetaan kuntaliiton ohjetta perhehoitajien ja hyvinvointi- ja terveystarkastusten käytännöistä. Terveystarkastuksen jälkeen perhehoitaja ohjataan tarvittaessa normaaliin terveystarkastusten piiriin. Terveystarkastuksen kustannukset jaetaan perhekotiin sillä hetkellä sijoittaneiden kuntien kesken perhehoidossa olevien henkilöiden määrän mukaan. Perhehoitoyksikkö toimittaa tiedot laskutusta varten tarkastuksen suorittavalle taholle. Perhehoitaja vastaa itse terveystarkastukseen liittyvistä matka- ja sijaiskustannuksista.

Varsinais-Suomen kunnissa perhehoitajan hyvinvoinnin ja jaksamisen seuraaminen ja tukeminen on osa Perhehoitoyksikön ohjaus- ja valvontakäyntejä. Perhehoitoyksikkö ottaa tarvittaessa yhteyttä sijoittavaan kuntaan perhehoitajan jaksamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Perhehoitajan on mahdollista saada hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveystarkastuksia normaaliin asiakasmaksujen mukaan.

11.5 Vertaistoiminta

Perhehoitajat kohtaavat tehtävässään monia haasteellisia ja vaikeita asioita. Vertaisryhmässä kokemusten ja tunteiden jakaminen vertaisten kanssa helpottaa joskus vaikeilta tuntuissa perhehoidon tilanteissa ja ehkäisee uupumista. Perhehoitoyksikkö järjestää perhehoidon vertaisryhmän käytännön tapaamisia. Kunta voi halutessaan tukea perhehoitajan pääsemistä vertaistapaamisiin osallistumalla sijaiskustannuksiin.

Vertaistapaamisia on vuosittain säännöllisesti 2-4 kertaa. Vertaistapaamisissa perhehoitajat saavat tilaisuuden oppia toistensa kokemuksista, lisätä ammattitaitoaan ja vahvistaa voimavarojaan. Osa

perhehoitajista on käynyt perhehoitoliiton ryhmänohjaajakoulutuksen, ja voi toimia vertaisryhmän vetäjänä.-Perhehoitajilla on myös mahdollisuus omalla ajallaan osallistua Perhehoitoliiton ja sen jäsenyhdistysten järjestämään vertaistoimintaan.

11.6 Mentorointi

Mentorointi on kokeneen, mentorointikoulutuksen saaneen perhehoitajan antamaa asiantuntija-apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Mentorointi on suunnitelmallista perhehoitajan tukemista ohjaamisen ja henkisen työsuojelun merkeissä. Mentoroinnin tarve arvioidaan aina tilannekohtaisesti.

Varsinais-Suomen alueella toimiviin mentoreihin saa yhteyden Perhehoitoyksikön kautta. Ennen toiminnan alkamista tehdään toiminnalle mentorointisopimus, jossa määritellään mentoroinnin tavoitteet ja toteutustapa. Sopijaosapuolina ovat perhehoidon koordinaattori, mentorikoulutuksen saanut perhehoitaja sekä tukea saava perhehoitaja (aktori). Mentorointisuhteen pituus määritellään mentorointisopimuksessa, tavallisesti kesto on 3-8 kertaa.

Perhehoitoyksikkö vastaa mentorin palkkiosta ja matkakuluista. Mentorin palkkio on 50€/tapaamiskerta ja matkakorvaus kelan korvauksen mukainen 0.20€/km. Alueen laajuuden vuoksi tapaamiset voidaan järjestää myös verkkopuheluna kuitenkin niin, että ensimmäinen tapaamien tapahtuu aina henkilökohtaisesti. Mikäli mentorointitapaamiset järjestetään verkkopuheluna, korvataan mentorille 30€ /verkkopuhelintapaamiskerta.

12. Perhehoidossa olevaa henkilöä koskevat asiat

Sosiaalihuoltolain mukaan kunta vastaa perhehoidon järjestämisestä. Kunnan vastuulla on huolehtia, että asiakas saa tarvitsemansa tuen ja palvelut, ja että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

12.1 Hoito- ja palvelusuunnitelma

Perhehoidossa olevalle kehitysvammaiselle henkilölle tehdään kunnan käytäntöjen mukaisesti yksilöllinen erityishuolto-ohjelma EHO, joka sisältää työ- ja päivätoiminnan, asumisen tukitoimet, koululaisten iltapäivä ja aamuhoidon, palveluohjauksen, tukihenkilön sekä erityisneuvolan tai kuntoutuskeskuksen tuottamat palvelut. Erityishuolto-ohjelman lisäksi tehdään hoito- ja palvelusuunnitelma, johon voidaan sisällyttää perhehoidon tavoitteet, sekä tarvittaessa kuntoutussuunnitelma (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista). Perhehoitaja voi osallistua perhehoidossa olevan lapsen HOJKS- suunnitelman (= henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) laadintaan.

12.2 Perhehoidon asiakasmaksu

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakiin tehtiin muutoksia 1.7.2021 alkaen. Tämä aiheutti muutoksia myös pitkäaikaisen perhehoidon maksuihin. Pitkäaikainen perhehoito on kyseessä silloin, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Perhehoidon maksujen osalta lain 7 c §:ssä tarkoitettua maksua ei saa periä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain tai vammaispalvelulain nojalla annetusta perhehoidosta. Kehitysvammaisilta henkilöiltä saa periä ainoastaan asiakasmaksulain 4 §:n 2 kohdassa säädetyn maksun ylläpidosta. Ylläpitomaksu kattaa niin sanotut tavanomaiset elinkustannukset, joita elämisestä

aiheutuu vammaisuudesta riippumatta. Näitä ovat esimerkiksi vuokrasta tai vastaavasta asumiskustannuksesta, aterioista, hygieni-aineista ja -tarvikkeista, siivousaineista ja –tarvikkeista, internet-yhteydestä ja lehdistä aiheutuvat kustannukset.

Ylläpitomaksun suuruutta ei perhehoidossa ole erikseen säädetty, jolloin kunta voi periä ylläpidosta maksun kunnan/kuntayhtymän vahvistamien maksuperusteiden mukaan, kuitenkin enintään asiakasmaksulain 2 §:n mukaisesti tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruusena. Koska uudistetun lain 7 b §:ssä nimenomaisesti kielletään 7 c §:ssä säädetyn maksun periminen kehitysvammalain nojalla annetusta perhehoidosta, perhehoidon ylläpitomaksuna ei tule jatkossa periä 7 c §:ssä säädettyä maksua sellaisenaan.

Jos henkilön palveluasuminen on järjestetty vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin nojalla perhehoitona, ovat palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut perhehoidossa asiakkaalle maksuttomia asiakasmaksulain 4 §:n 5 kohdan nojalla. Vammaiselta henkilöltä voidaan periä maksu ainoastaan niin sanotuista tavanomaisista kustannuksista (vrt. maksu kehitysvammaisen ylläpidosta), joita hänelle elämisestä aiheutuu vammaisuudesta riippumatta.

Lyhytaikaisesta perhehoidosta peritään ikäihmisten ja aikuisten kehitysvammaisten kohdalla 27,00 €/vrk tai kunnan määrittelemän muun vastaavan palvelun maksutaksan mukainen vuorokausimaksu. Lyhytaikaisen perhehoidon asiakasmaksu ei kerrytä maksukattoa. Mikäli lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään omaishoitajan vapaan ajaksi, peritään hoidosta 11,60€/päivä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 734/1992, § 6b). Osavuorokautisesta perhehoidosta peritään 16,20 €/vrk tai kunnan määrittelemän muun vastaavan palvelun maksutaksan mukainen vuorokausimaksu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan asiakasmaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Perhehoidossa olevalta asiakkaalta ei peritä päällekkäin muita avohoidon palvelumaksuja, kuten kotihoidon maksu tai päivätoiminnan maksu.

Perittävä asiakasmaksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992).

12.3 Perhehoidossa olevan henkilön yksityis- ja käyttövarat

Perhehoidossa olevan henkilön varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen tai hänen edunvalvojalleen. Täysi-ikäiselle henkilölle voidaan määrätä edunvalvoja, mikäli henkilö ei itse kykene huolehtimaan itseään tai omaisuuttaan koskevista asioista. Tavoitteena on rajoittaa henkilön omaa vapautta toimia mahdollisimman vähän. Edunvalvojana voi toimia tehtävään suostuva henkilö, jolla on riittävä kokemus ja taidot. Edunvalvoja puolustaa päämiehensä etuja ja edustaa tätä asioissa, jotka on määrätty hänen tehtäväkseen. (laki holhoustoimesta 442/1999.)

Perhehoidossa olevalle henkilölle on suositeltavaa nimetä edunvalvoja. Henkilö voi itse tehdä edunvalvontavaltuutuksen sen varalta, ettei myöhemmin kykene hoitamaan asioitaan. Edunvalvoja voidaan myös määrätä, mikäli henkilö ei enää kykene hoitamaan asioitaan. Hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi voi tehdä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuna holhousviranomaisena toimiva maistraatti, sosiaalihuollosta vastaava toimielin tai huoltaja itse. Edunvalvojan määrää maistraatti tai kärjäoikeus. Edunvalvojana voi toimia henkilön sukulainen tai muu läheinen tai yleinen edunvalvoja.

On suositeltavaa, että perhehoidossa olevan henkilön edunvalvojana tai yksityisvarojen hoitajana toimii muu henkilö kuin perhehoitaja. Jos asiakkaalla on edunvalvoja, tulee perhehoitajan neuvotella

perhehoidossa olevan henkilön varojen käyttöä koskevista periaatteista edunvalvojan ja kuntavastaavan kanssa.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa asuvan henkilön perhehoidossa olevasta kiinteästä omaisuudesta on pidettävä omaisuusluettelo. Omaisuusluettelo laaditaan perhehoidon alkaessa ja perhehoitaja päivittää omaisuusluettelo yhdessä edunvalvojan tai kuntavastaavan kanssa.

12.4 Perhehoidossa olevien henkilön lääkehoito

Pitkäaikaisessa perhehoidossa kehitysvammaisen henkilön lääkehoito toteutetaan Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Turvallinen lääkehoito -oppaan mukaisesti (STM 2021: Turvallinen lääkehoito).

Pääperiaatteena on, että toteutetaan lääkehoitoa missä ympäristössä tahansa, tulee sen perustua toiminta- tai työyksikkökohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan, johon kaikkien lääkehoitoa toteuttavien tulee perehtyä. Perhehoidon lääkehoitosuunnitelma tulee laatia kunnan toimesta. Turvallinen lääkehoito -oppaan liitteenä olevaa lääkehoitosuunnitelman mallipohjaa tai Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin lääkehoitosuunnitelmapohjaa voi hyödyntää soveltuvin osin. Vaikka toimeksiantosuhteinen perhehoito rinnastetaan yksityiskotiin, lääkehoidon turvallisuus on siellä yhtä tärkeää kuin missä tahansa muuallakin, koska perhehoidossa on kyse julkisesta hallintotoiminnasta. Toimeksiantosuhteisessa perhehoidossa lääkehoito pohjautuu asiakaskohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan ja lääkehoitoon liittyvät vastuut määritellään perhehoidon toimeksiantosopimuksessa.

Perhehoitajalta ei edellytetä sosiaali- tai terveysalan koulutusta. Kunta tai kuntayhtymä vastaa siitä, että perhehoitaja on saanut riittävän perehdytyksen lääkehoitoon. Lääkehoidon perehdytyksen ja koulutuksen tulee tarjota riittävät tiedot ja taidot kaikista niistä lääkkeistä, joita kyseinen perhehoitaja toimeksiantosuhteessaan antaa hoidettavalle. Perhehoitajan tulee tuntee esimerkiksi annostelemiensä lääkkeiden vaikutukset, erityispiirteet keskeisimmät riskit, annostelussa huomioitavat asiat, mahdolliset sivu- ja haittavaikutukset ja toimintatavat vaaratapahtumissa.

Kehitysvammaisten henkilöiden pitkäaikaisessa perhehoidossa lääkehoito voidaan toteuttaa yhteistyössä kotihoidon kanssa. Vaihtoehtoisesti lääkkeiden jaosta voi vastata apteekin annosjakelu tai asiakkaan lääkehoitoon perehdytetty perhehoitaja, jonka osaamisen kunta on varmistanut. On suositeltavaa tehdä yhteistyötä kotihoidon ja annosjakelun kanssa, mikäli asiakkaiden lääkehoito on erityisen vaativaa tai käytössä on runsaasti erilaisia lääkkeitä.

Vaativa lääkehoito (pistoshoidot, lääkelaastarit) toteutetaan joko kotihoidon tai koulutuksen saaneen ja osaamisen tason varmistaneen perhehoitajan toimesta. Kunnan/kuntayhtymän tulee järjestää perhehoitajalle tarvittava lääkehoidon täydennyskoulutus ja varmistaa perhehoitajan vaativan lääkehoidon osaaminen. Perhehoitaja voi esimerkiksi antaa hoidettavalle kehitysvammaiselle henkilölle insuliinia, kun hän on saanut riittävän perehdytyksen ja koulutuksen kyseisestä lääkkeestä ja kun hänellä on siihen liittyen riittävä osaaminen.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa perhehoidettavalla tulee olla mukana perhekotiin tultaessa ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuina dosetteihin perhehoitajakson ajaksi. Kehitysvammaisen henkilön kotona toteutettavassa perhehoidossa kotona tulee olla ajantasainen lääkelista ja lääkkeiden tulee olla jaettuna dosetteihin hoidon ajaksi.

Perhehoidossa lääkkeet tulee säilyttää lukitussa kaapissa.

12.5 Perhehoidossa olevan henkilön oikeus tukeen ja palveluihin

Kuntoutus

Kuntoutus on yleisnimitys palveluille, joilla pyritään parantamaan päivittäisistä toimista suoriutumista sekä vähentämään tuen ja avun tarvetta. Se on elämänlaadun parantamista ja sisältää hyvin erilaisia asioita. Kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai neuropsykologista ja se voi sisältää erilaisia terapioiden, esim. puhe-, toiminta- tai taideterapia. Kuntoutus voi sisältää myös erilaisia apuvälineitä tai sopeutumisvalmennusta tai koulutusratkaisuja.

Vaikeavammaisille myönnettävän kuntoutuksen edellytyksenä on, että henkilö saa jotain seuraavista etuuksista: korotettu tai ylin alle 16-vuotiaan vammaistuki, korotettu tai ylin yli 16-vuotiaan vammaistuki, eläkkeensaajan korotettu ylin tai eläkettä saavan hoitotuki, ylin vammaistuki (Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 566/2005).

Kuljetus- ja tulkkipalvelut

Vaikeavammaisuuden perusteella henkilöllä on subjektiivinen oikeus käyttää kuljetuspalveluja sekä tarvittaessa saattajaa matkoilla (asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987).

Vaikeasti kuulo-, näkö-, tai puhevammaisilla on subjektiivinen oikeus saada tulkkipalveluja.

Vammaista henkilöä hoitava perhehoitaja voi hakea vapautusta ajoneuvoverosta ja pysäköintilupaa Trafista (Ajoneuvolaki 1090/2002). Autoa vaihdettaessa vapautusta on haettava uudelleen. Autoveron palautusta ei ole joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta myönnetty perhehoitajille.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus hakea sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua asuinkuntansa sosiaalitoimesta. Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua myönnetään tarveharkintaisesti ja tuki on määrärahasidonnainen. Perhehoidossa olevalla henkilöllä saattaa myös olla oikeus vammaispalvelulain mukaiseen kuljetustukeen, jota haetaan kotikunnan vammaispalveluista.

Työ- ja päivätoiminta

Työ- ja päivätoiminta on yleensä vaikeimmin vammaisille tarkoitettua viriketoimintaa. Kehitysvammaisten oikeus työtoimintaan perustuu lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977). Työtoimintaa voidaan järjestää myös sosiaalihuoltolain mukaan.

Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisella avulla tarkoitetaan kehitysvammaisen henkilön välttämätöntä avustamista kotona ja kodin ulkopuolella. Laki vammaisuuden perusteella annettavista palveluista (380/1987) mahdollistaa henkilökohtaisen avun myöntämisen myös perhehoidossa olevalle henkilölle, koska heitä ei ole suljettu pois lain piiristä.

Perhehoidossa olevat saavat perhehoidossa tarvittavan avun perhehoitajalta. Henkilökohtaisen avun tavoite on mahdollistaa perhehoidossa olevien henkilöiden osallistuminen kodin ulkopuolisiin toimiin.

Henkilökohtainen apu on perhehoidossa olevalle henkilölle maksutonta. Henkilökohtaisen avun saaminen edellyttää, että henkilöllä on voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa.

Kotihoito

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on oikeus saada kotihoidon palveluja omien tarpeidensa mukaan. Tarvittavat kotihoidon palvelut määrittellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa sekä toimeksiantosopimuksessa. Mahdollisia kotihoidon palveluja ovat näytteen otto sekä lääkityksestä

huolehtiminen. Kotihoidon palvelut tuotetaan perhekodin sijaintipaikkakunnassa. Sijoittava kunta tekee kotihoidon palveluista maksusitoumuksen perhekodin sijaintipaikkakuntaan. Maksusitoumuksessa on muistettava ilmoittaa, ettei perhehoidossa olevalta henkilöltä tule periä omavastuuosuutta, vaan sijoittava kunta maksaa kotihoidosta tulevat kustannukset kokonaisuudessaan.

Terveydenhuolto

Vuoden 2014 alusta alkaen perhehoidossa oleva henkilö on voinut valita perusterveydenhuollostaan vastaavan terveyskeskuksen ja terveysaseman kiireettömän sairaanhoidon ja hammashoidon toteuttamiseksi. Valinnasta on tehtävä kirjallinen ilmoitus sekä hoitovastuussa olevan että valitun kunnan terveyskeskukselle. Hoitovastuu siirtyy valitun kunnan terveyskeskukselle viimeistään kolmen viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta. Henkilön valinta voi kohdistua samanaikaisesti vain yhteen terveyskeskukseen ja terveysasemaan. Uuden valinnan voi tehdä aikaisintaan vuoden kuluttua edellisestä valinnasta.

Perhehoidossa olevalla henkilöllä on mahdollisuus valita häntä terveydenhuollon yksikössä hoitava laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö toimintayksikön toiminnan tarkoituksenmukaisen järjestämisen sallimissa rajoissa.

Sijoittava kunta tekee maksusitoumuksen perhehoitoon siirtyvän henkilön terveydenhuollon, hammashuollon ja tarvittaessa kotisairaanhoidon palvelujen järjestämiseksi perhekodin sijaintikuntaan, jotta palvelut ovat käytössä mahdollisimman pian pitkäaikaiseen perhehoitoon muuton jälkeen.

Vastuu perhehoidossa olevan henkilön kokonaishoidosta säilyy hänen omalla terveyskeskuksellaan (yleensä kotikunnassa) ja palveluja saa omassa terveyskeskuksessa tehdyn hoitosuunnitelman mukaan. Hoitosuunnitelman suositellaan sisältävän kuvauksen kaikista terveysongelmista sekä niihin suunnitelluista toimista, diagnoosit ja lääkitys. Lisäksi suunnitelmaan sisältyy kuvaus hoidon toteutuksesta, tuesta ja seurannasta sekä arvioinnista. Hoitosuunnitelmassa nimetään vastuuhenkilö.

Apuvälineet

Apuvälinepalveluista vastaa pääsääntöisesti terveydenhuolto.

Terveydenhuollon apuvälinepalvelut järjestetään terveydenhuoltolain mukaan osana lääkinnällistä kuntoutusta. Apuvälinepalveluita ohjaa asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011). Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet, niiden sovitus, tarpeellinen uusiminen ja huolto ovat terveydenhuollon asiakasmaksulain nojalla käyttäjälleen maksuttomia. Terveyskeskukset eivät korvaa kustannuksia niistä apuvälineistä, jotka henkilö on itse jo hankkinut. Apuvälineistä antavat lisätietoja terveyskeskusten apuvälineyksiköt, fysio- ja toimintaterapiayksiköt ja joissain sairaanhoitopiireissä toimivat alueelliset apuvälinekeskukset. Sosiaalitoimi voi korvata tai antaa käyttöön vammaisen henkilön tarvitsemia päivittäisten toimintojen välineitä, koneita ja laitteita, jotka ovat muita kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Vammaispalvelulain mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi. Tämä on sovellettavissa myös pitkäaikaiseen perhehoitoon.

Kansaneläkelaitos vastaa vaikeavammaisten henkilöiden työssä tai opiskelussa tarvitsemista vaativista ja kalliista apuvälineistä. Apuvälineen myöntämisen perusteena on, että hakija on vaikeavammaisen eli ei vian

tai vamman vuoksi selviydy opiskelustaan tai työstään ilman näitä apuvälineitä tai se olisi kohtuuttoman raskasta. Apuvälineitä ovat esim. tekniset erityislaitteet kuten suurennuslaitteet (lukutelevisio), piste- ja isonäytöt sekä atk-laitteistot.

12.6 Perhehoidossa olevalle henkilölle maksettavat etuudet

Lapsilisä

Perhehoitaja voi hakea ja saada jatkuvaan perhehoitoon sijoitetusta lapsesta sosiaalilautakunnan suostumuksella lapsilisän. Lapsilisän maksamisesta sovitaan tehtäessä toimeksiantosopimusta, mihin päätös myös kirjataan. Jos sopimusta tehtäessä sovitaan, että lapsilisä maksetaan sijoittavalle kunnalle, tulee vastaava määrä huomioida korottavana tekijänä perhehoitajalle maksettavassa kulukorvauksessa. Jos toimeksiantosopimuksessa on sovittu lapsilisän maksamisesta perhehoitajalle, kunta ei voi yksipuolisesti muuttaa sopimusta ja periä lapsilisää kunnalle.

Lastenhoidon tuki

Lastenhoidon tukea (ns. kotihoidon tuki) ei myönnetä perhehoidossa olevasta lapsesta. Sijoittava kunta voi tehdä itsenäisen päätöksen tuen maksatuksesta.

Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Perhehoitaja voi hakea alle 16-vuotiaan vammaistukea erityistä hoitoa tarvitsevan, vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen hoidon tukemiseksi. Sijoittava kunta perii vammaistuesta lapsen itsenäistymisvaroja.

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

16 vuotta täyttäneen vammaistukea voidaan myöntää yli 16-vuotiaalle henkilölle, joka ei ole eläkkeellä. Tuen tarkoituksena on tukea työikäisen kehitysvammaisen henkilön selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä työelämässä ja opiskelussa ja korvata vammaisuudesta aiheutuvia ylimääräisiä kustannuksia. Vammaistuki on porrastettu kolmeen maksuluokkaan yleisen haitan, tarvittavan avun, palvelujen, ohjauksen ja valvonnan sekä vammasta aiheutuvien erityiskustannusten perusteella. (Laki vammaisetuuksista 570/2007.)

Erityishoitoraha

Perhehoitaja voi hakea Kelan myöntämää erityishoitorahaa, jos hän osallistuu kehitysvammaisen alle 16-vuotiaan perheeseen sijoitetun lapsen hoitoon tai kuntoutukseen. Hoito ja kuntoutus voi tapahtua sairaalassa, sairaalan poliklinikalla, erityishuoltopiirin poliklinikalla tai näihin liittyvässä kotihoidossa. Erityishoitorahan tarkoituksena on korvata perhehoitajalle estyminen hoitamasta perhehoitajan tehtävää muiden perhehoidossa olevien henkilöiden osalta ko. ajalla.

Eläkettä saavan hoitotuki

Perhehoidossa oleva henkilö, joka on yli 16-vuotias ja eläkkeellä, voi saada eläkettä saavan hoitotukea. Eläkettä saavan hoitotuen tarkoitus on tukea pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeensaajan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä sekä hänen toimintakykynsä ylläpitämistä, kuntoutustaan ja hoitoaan. Tuki korvaa osin myös toimintakyvyn heikentymisestä aiheutuvia kustannuksia. Hoitotukea ei voi saada, jos saa pelkästään osatyökyvyttömyyseläkettä, osittaista varhennettua vanhuuseläkettä, perhe-eläkettä tai työttömyyseläkettä. (Laki vammaisetuuksista 570/2007.)

Perhehoidossa oleva henkilö voi saada hoitotukea, jos hänen toimintakykynsä voidaan arvioida olevan sairauden tai vammaisuuden vuoksi heikentynyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Lisäksi sairauden

tai vamman pitää aiheuttaa säännöllistä avuntarvetta, ohjauksen tai valvonnan tarvetta tai jatkuvia erityiskustannuksia.

Eläkettä saavan hoitotuki maksetaan kolmeen ryhmään porrastettuna avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Toimintakyvyn heikentymisellä ei tarkoiteta työkyvyn heikentymistä. Pelkkä avuntarve esimerkiksi kotitaloustöissä tai asioiden hoidossa ei oikeuta hoitotukeen.

Nuoren kuntoutusraha

Vajaakuntoisella 16–19-vuotiaalla nuorella on oikeus nuoren kuntoutusrahaan, jos nuoren työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti tai työ ovat kehitysvamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja hän tarvitsee tämän vuoksi tehostettua työkyvyn arviointia ja kuntoutusta. Edellytyksenä kuntoutusrahan saamiselle on, että kotikunnassa on nuoren, hänen huoltajansa ja tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa laadittu hänelle henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma. Samalta ajalta nuoren on mahdollista saada myös verotonta vammaistukea.

Alle 20-vuotiaan työkyvyttömyyseläke voidaan myöntää vasta, kun on selvitetty, ettei ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksia ole tai jos ammatillinen kuntoutus on sairauden vuoksi keskeytynyt tai päättynyt tuloksettomana.

Matkakustannusten korvaus

Perhehoitajan matkat ja yöpyminen voidaan sairausvakuutuslain mukaan korvata asiakkaan kustannuksina silloin, kun asiakkaalla on välttämätöntä olla saattaja sairauden hoitoon liittyvän matkan aikana ja asiakas ja perhehoitaja joutuvat yöpymään asiakkaan tutkimuksen tai hoidon vuoksi hoitopaikassa. Saattajan tarpeellisuus tulee osoittaa vakuutettua hoitavan tutkimus- tai hoitopaikan todistuksella.

Matkakustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan käyttäen halvinta käytettävissä olevaa matkustustapaa. Yöpymisraha maksetaan aiheutuneiden kustannusten perusteella, kuitenkin enintään 20,18 euroa henkilöltä vuorokaudessa. Mikäli matka tehdään taksilla, tulee taksin käytön tarpeellisuus osoittaa tutkimus- tai hoitopaikan todistuksella.

12.7 Perhehoidossa olevan henkilön valitus- ja vaikutusmahdollisuudet

Perhehoidossa sijoittavan kunnan asiakkaana on perhehoidossa oleva henkilö. Palveluja ja etuuksia haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella. Hakemuksesta tulee ilmetä mitä haetaan, kuka hakee ja miksi, ja sen liitteenä voi olla asiantuntijalausuntoja. Hakemus on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä ja siitä on annettava kirjallinen päätös perusteluineen. Päätökseen, johon saa hakea muutosta, on liitettävä valitusosoitus ja muutoksenhakuohjeet. Oikaisuvaatimus tai valitus tulee laatia muutoksenhakuohjeiden mukaisesti ja annettussa määräajassa. Valitusaika alkaa siitä hetkestä lähtien, jolloin päätös on vastaanotettu tai saatu tiedoksi. (Hallintolaki 434/2003.)

Kunnan viranhaltijan päätökseen voi vaatia oikaisua lautakunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Lautakunnan päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa tietyin rajoituksin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019).) Viranomaisten on aina neuvottava ja ohjattava perhehoidossa olevaa henkilöä valitus- ja muistutusasioissa.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista velvoittaa kunnat nimeämään sosiaaliamiehen. Hän on puolueeton henkilö, joka turvaa asiakkaiden etua. Asiamies ei tee päätöksiä eikä myönnä etuuksia. Sosiaaliamiehen tehtäviin kuuluu mm.

- avustaa ja neuvoa asiakkaita muistutuksiin liittyvissä asioissa,
- tiedottaa asiakkaan oikeuksista sekä
- toimia asiakkaan oikeuksien toteuttamiseksi ja edistämiseksi.

Varsinais-Suomen kunnissa on nimetty sosiaaliamies. Jos perhehoidossa oleva henkilö on tyytymätön saamaansa palveluun tai kohteluun, hän voi pyytää sosiaaliamiestä toimimaan sovittelijana.

Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus tehdä saamastaan kohtelusta muistutus sellaiselle sosiaalihuollon toimivaltaiselle vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle, joka voi vaikuttaa muistutuksen tekijän tilanteen muuttamiseksi, jos muistutus on aiheellinen. On huomioitava, milloin kohtelu kohdistuu perhehoidossa olevaa henkilöä ja milloin perhehoitajaa kohtaan. Muistutuksesta tehdystä päätöksestä ei voi valittaa. Muistutuksen tekeminen ei vaikuta asiakkaan oikeuteen hakea muutosta päätöksiin tai oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Kantelun voi tehdä kuka tahansa. Kantelusta tulee käydä ilmi, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää virheellisenä tai lainvastaisena. Myös toiminnasta kuten palvelujen laadusta tai perhehoidossa olevan henkilön kohtelusta voi tehdä kantelun. Lisätietoja kantelun tekemisestä saa aluehallintovirastojen sosiaalitarkastajilta tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimistosta. (Hallintolaki (434/2003).)

13. Valvonta

Sijoittavan kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja perhehoidossa oleva henkilö saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka järjestetään sen kunnan toimesta, johon perhehoidossa oleva henkilö on sijoitettu. Sekä sijoittava kunta että perhekodin sijaintikunta voi tarkastaa perhekodin silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä perhehoidossa olevan henkilön aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuskäynti perhekotiin voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta ja tarkastuksen tekijä on päästettävä kaikkiin perhekodin tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. (perhehoitolaki 263/2015, § 22.)

Perhehoidon valvonta jakautuu ennakoivaan, suunnitelmalliseen ja reaktiiviseen valvontaan. Ennakoiva valvonta toteutuu perhehoitajaksi hyväksymisen prosessissa (lausunto ehdottomista esteistä, ennakoivalmennus, rikosrekisteriote). Suunnitelmallista valvontaa on perhehoidon toimintaohje ja sen mukainen toiminta yhteistyössä perhehoidon toimijoiden kesken. Reaktiivinen valvonta tarkoittaa asianmukaista ja välitöntä reagointia tilanteissa, joissa perhehoidon laadusta on syntynyt huoli.

Varsinais-Suomen kunnissa vastuu perhehoidon valvonnasta ja lähiohjauksesta on toimeksiantosopimuksessa nimetyllä vastuutyöntekijällä. Jokaisella perhehoitajalla on tiedossa vastuuhenkilön ja yhteistyötä tekevien avainhenkilöiden yhteystiedot. Perhehoitajan kotiin tehdään säännöllisiä ohjaus-, tuki- ja valvontakäyntejä kunnan toimesta vähintään kerran vuodessa. Perhehoidon ohjaus- ja valvontakäynneillä voidaan päivittää toimeksiantosopimusta sekä hoito- ja palvelusuunnitelmaa, mikäli perhehoidossa olevan henkilön hoitoisuus on muuttunut. Perhekotiin tehtävien käyntien yhteydessä tulee kunnioittaa kotirauhaa.

Perhehoitoyksikkö tekee pääsääntöisesti yhden valvontakäynnin jokaisen toimivan perhehoitajan luo kerran vuodessa. Lisäksi tehdään tarvittava määrä käyntejä perhehoitajan hyvinvoinnin tukemiseksi. Näillä ohjauskäynneillä huomioidaan perhehoitajan työssä jaksamisen tuki ja täydennyskoulutustarpeet.